

10 november 2024

Nacka tingsrätt

Mark- och miljödomstolen

YTTRANDE

Mål M 9227-23; angående ansökan om tillstånd till fortsatt täkt- och vattenverksamhet vid Slite, Gotlands kommun.

Heidelberg Material Cement Sverige AB (Heidelberg Materials) hänvisar till mark- och miljödomstolens föreläggande, aktbil. 238, och inkommer med följande yttrande.

Innehållsförteckning

A.	Disposition	4
B.	Inställning	4
	B.1 Remissmyndigheter	4
	B.2 Heidelberg Materials	5
C.	Justering av yrkanden och villkorsförslag	6
	C.1 Yrkanden	6
	C.2 Villkorsförslag	6
D.	Påverkan på grundvattenförekomsten Mellersta Gotland – Roma.....	13
	D.1 Påverkan på vattenbalans och terrestra ekosystem (kvantitativ status)	13
	D.2 Påverkan genom inträngning av saltvatten (kvantitativ status)	13
	D.3 Undantag enligt 4 kap. 11 – 12 §§ vattenförvaltningsförordningen	14
	D.4 Länshållningen av Västra brottet	18
E.	Påverkan på ytvatten	19
	E.1 Rening av länshållningsvatten	19
	E.2 Miljökvalitetsnormer för ytvatten.....	22
F.	Natura 2000-områdena Hejnum hållar, Bojsvätar och Kallgatburg.....	25
	F.1 Kompletterande underlag.....	25
	F.2 Infiltrationsvolym och infiltrationsperioder	26
	F.3 Infiltrationspunkter	29
	F.4 Begränsningsvärden för det infiltrerade vattnets egenskaper	30
	F.5 Övriga frågor om infiltrationen	33
	F.6 Ridåinjektering	35
	F.7 Restaurering av strandvallar	37
	F.8 Skyddsåtgärdernas enskilda och samlade effekt.....	39
	F.9 Uppföljning och övervakning	40
G.	Natura 2000-området File hajdar	40
H.	Skyddade arter	44
	H.1 Apollofjäril, svartfläckig blåvinge och väddnätfjäril.....	44
	H.2 Nipsippa.....	47
	H.3 Svärdskrissla.....	47
	H.4 Fladdermus	49
I.	Riksintressen	49
J.	Ekologisk kompensation.....	51
K.	Efterbehandling.....	59

L.	Dricksvatten	62
M.	Verkställighetsförordnande	64
N.	Övriga synpunkter	65
N.1	Verksamhetsområdets gränser (alternativ lokalisering/utformning)	65
N.2	Othemarskärret	67
N.3	Buller och vibrationer	68
N.4	Utsläpp till luft och damning	70
N.5	Risker	72
N.6	Klimatanpassning	72
N.7	Kulturmiljö	74
N.8	Osäkerhetsanalys grundvattenmodell	76

Bilageförteckning

1. Konsoliderad sammanställning av yrkanden
2. Konsoliderad sammanställning av villkor och åtaganden
3. Ytvatten och vattenrening
4. Grundvattenrelaterade frågeställningar
5. Rikkärrens hydrologiska känslighet
6. Kompletterande studie av Killingmyr
7. Sammanfattning av infiltrationsvillkoret
8. Reviderat övervakningsprogram för Natura 2000-områden
9. Uppföljningsmetod för ridåinjektering
10. Effekter av restaurering av strandvallar
11. Skyddsåtgärdernas samverkande effekt
12. Translokalisering och frösådd av växter
13. MSB remiss av beslut om riksintresse
14. Ekologisk kompensation – särskilt om CLIMB-modellen
15. Reviderat övervakningsprogram för Othemarskärret
16. Spridningsberäkningar
17. Riskhantering sprängmedelslager
18. Fornlämningar vid strandvallarna

A. Disposition

Detta yttrande inleds med en redovisning av remissmyndigheternas och Heidelberg Materials inställning (avsnitt B). Därefter redovisas bolagets justeringar i yrkanden och villkorsförslag (avsnitt C), varefter synpunkter bemöts (avsnitt D–N).

Domstolens föreläggande (aktbil. 238) inkluderar ett antal specifika punkter som ska besvaras. Heidelberg Materials har bedömt att det är enklast att ta till sig yttrandet om synpunkter och frågor besvaras tematiskt. Domstolens frågor bemöts därför inte separat utan i respektive sakavsnitt. I nedanstående tabell framgår var domstolens frågor besvaras. De i punkt 20 efterfrågade sammanställningarna av yrkanden, villkor och åtaganden återfinns i Bilaga 1 och 2.

Punkt i föreläggandet / avsnitt	Punkt i föreläggandet / avsnitt
Punkt 1 / avsnitt F.6	Punkt 10 / avsnitt F.3 (infiltration i jord) respektive N.2 (påverkan på Othemarskärret)
Punkt 2 / avsnitt F.7	Punkt 11 / avsnitt K
Punkt 3 / avsnitt C.2.7 och F.7	Punkt 12 / avsnitt G
Punkt 4 / avsnitt C.2.3, C.2.4 och F.1	Punkt 13 / avsnitt H.1
Punkt 5 / avsnitt F.1	Punkt 14 / avsnitt C.2.8 och J
Punkt 6 / avsnitt F.4	Punkt 15 / avsnitt N.6
Punkt 7 / avsnitt C.2.3	Punkt 16 / avsnitt D.3 (grundvatten) och E.2 (ytvatten)
Punkt 8.1 / avsnitt C.2.5 och F.5	Punkt 17 / avsnitt N.4
Punkt 8.2 och 8.3 / C.2.5 och F.5	Punkt 18 / avsnitt L
Punkt 9 / avsnitt C.2.9 och F.4	

B. Inställning

B.1 Remissmyndigheter

Länsstyrelsen avstyrker, utifrån befintligt underlag samt hur ansökan är utformad, att tillstånd ges till den ansökta verksamheten eftersom (i) den innebär en otillåten försämring av grundvattenförekomsten Mellersta Gotland – Roma och det inte finns förutsättningar för undantag enligt 4 kap. vattenförvaltningsförordningen, (ii) den

innebär risk för otillåten försämring eller äventyrande avseende ytvattenförekomsten Anerån för vilket ingen undantagsmöjlighet finns, (iii) det saknas förutsättningar att meddela tillstånd enligt 7 kap. 28 a–b § miljöbalken för påverkan på Natura 2000-områdena Hejnum Kallgate, Kallgatburg, Bojsvåtar och Filehajdar, samt (iv) verksamheten kräver dispens från artskyddsförordningen för påverkan på nipsippa och att sådan dispens inte kan ges. I andra hand yrkar länsstyrelsen att villkor fastställs i enlighet med myndighetens synpunkter.

Naturvårdsverket anser att verksamheten, med nu föreslagna skyddsåtgärder, inte är förenlig med 7 kap. 28 b § miljöbalken (Natura 2000). Naturvårdsverket bedömer dock att ett Natura 2000-tillstånd bör kunna meddelas om bolaget justerar sina förslag till skyddsåtgärder och villkor i enlighet med verkets synpunkter.

Region Gotland har, under förutsättning att villkor m.m. bestäms på sätt som framgår av regionens yttrande, ingen erinran mot att ansökt tillstånd meddelas.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har, utifrån myndighetens bevakningsområde, sakfrågor om risker för allvarliga olyckor, ingen erinran mot att tillstånd ges.

Vattenmyndigheten uppger ingen inställning i tillståndsfrågan men lämnar synpunkter om verksamhetens påverkan på status och miljö kvalitetsnormer för grundvattenförekomsten Mellersta Gotland – Roma och ytvattenförekomsten Laxarveån/Anerån.

SMHI uppger ingen inställning i tillståndsfrågan men lämnar synpunkter rörande utsläpp till luft, påverkan på ytvatten och klimatanpassning av verksamheten.

Sverige geologiska undersökning (SGU) uppger ingen inställning i tillståndsfrågan men lämnar synpunkter rörande de skyddsåtgärder bolaget har föreslagit för att mildra verksamhetens yt- och grundvattenpåverkan.

Havs- och vattenmyndigheten har avstått från att yttra sig.

B.2 Heidelberg Materials

Bolaget har delvis justerat sina yrkanden och villkorsförslag, se avsnitt C nedan. Heidelberg Materials vidhåller i övrigt sina yrkanden och motsätter sig länsstyrelsens och Naturvårdsverkets avslagsyrkanden.

C. Justering av yrkanden och villkorsförslag

C.1 Yrkanden

Bolaget justerar yrkande 2(a) och yrkande 6(h) enligt nedan. Borttagen text är överstruken och tillägg är kursiverade. Bakgrunden till justeringarna redovisas i avsnitt F.5 respektive avsnitt M nedan. En uppdaterad sammanställning av bolagets yrkanden återfinns i Bilaga 1.

Heidelberg Materials justerar yrkande 2(a) enligt nedan.

- a) bortledning av i File hajdar-täkten inläckande dag- och grundvatten under 30 års tid, därefter bortledning av ~~högst 500 000 m³ ytvatten per år från sjön i File hajdar-täkten under tre års tid, och därefter bortledning av högst 80 000 m³ ytvatten per år under fem års tid~~ *den volym ytvatten från sjön i File hajdar-täkten som vid var tid krävs för att täcka bolagets åtaganden enligt detta tillstånd, till och med utgången av det kalenderår då vattennivån i sjön varaktigt är +10 meter över havet.*

Bolaget kompletterar yrkande 6(h) med ett andrahandsyrkande.

- h) jämlikt 22 kap. 28 § miljöbalken beslutar att tillståndet får tas i anspråk innan det har vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande), *eller i andra hand, att tillståndet med en begränsning av yrkande 1(a) intill en total brytmängd om högst 8,4 miljoner ton sten får tas i anspråk innan det har vunnit laga kraft;*

C.2 Villkorsförslag

C.2.1 Inledning

Mot bakgrund av de inkomna synpunkterna har bolaget gjort ett antal justeringar i de föreslagna villkoren samt föreslagit ytterligare villkor. Borttagen text är överstruken och tillägg är kursiverade. Samtliga bolagets villkorsförslag och åtaganden återfinns i Bilaga 2.

C.2.2 Villkor 6 (buller från anläggningsarbeten)

Bolaget justerar villkorsförslag 6 enligt följande. Skälen redovisas i avsnitt N.3 nedan.

För buller från anläggningsarbeten ska Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser gälla. *Bolaget ska informera tillsynsmyndigheten och den berörda allmänheten innan anläggningsarbeten av större omfattning inleds.*

C.2.3 Villkor 15 (infiltration i berg)

Heidelberg Materials justerar villkorsförslag 15. Skälen redovisas i avsnitt F.2.1, F.2.2 och F.5 nedan. Eftersom villkoret skiljer sig avsevärt från tidigare förslag har inte ändringarna markerats nedan.

Bolaget ska infiltrera vatten till berggrunden inom det område som markeras på karta i Bilaga 6 till kompletteringen. Infiltrationen ska ske i minst tre brunnar.

Den årliga infiltrationsvolymen ska innan infiltrationen första gången sker beräknas i ett relevant beräkningsverktyg. När infiltrationen har inletts ska dess effekt kontrolleras genom ett övervakningsprogram. Övervakningen ska inkludera mätning av grundvattennivån i berg i relevanta övervakningsborrhål. Vad som utgör en avvikande nivå ska beräknas på så sätt som bolaget beskrivit i målet (kontrollnivåer). Om en avvikelse identifieras ska bolaget analysera orsaken. Orsaksanalysen ska inkludera jämförelse med nivåer i referensborrhål, nettonederbörd och andra omgivningsfaktorer, på så sätt som bolaget beskrivit i målet. Vid behov ska infiltrationen justeras avseende totalvolym, volymernas fördelning över året och/eller platserna för infiltration.

Därtill ska övervakningen inkludera svämningsvaraktighet i våtmarker och biologisk övervakning av rikkärr. Om en avvikelse identifieras ska bolaget analysera orsaken. Om avvikelsen kan hänföras till verksamhetens påverkan på grundvattennivåer i berg ska infiltrationen justeras avseende totalvolym, volymernas fördelning över året och/eller platserna för infiltration.

Varje års infiltrationen ska inledas när jordgrundvattennivån börjar sjunka på våren. Detta ska bestämmas utifrån flödet i Orgvatarbäcken eller övervakning av jordgrundvattennivåer, på så sätt som bolaget redovisat i målet. Infiltrationen ska dock inte starta tidigare än den 15 mars eller senare än den 30 april. Tillsynsmyndigheten får medge avsteg från detta.

Infiltrationen ska påbörjas senast tre år från det att tillståndet tagits i anspråk och därefter genomföras varje år till och med att vattennivån i File hajdar-täkten når +10 meter över havet. Infiltrationen får dock avslutas tidigare om bolaget kan visa att kontrollnivåerna i övervakningsborrhålen inte längre riskerar att underskridas som följd av den nu tillståndsgivna verksamheten vid File hajdar-täkten. Bolaget ska informera tillsynsmyndigheten när bolaget anser att infiltrationen ska avslutas.

C.2.4 Villkor 16 (infiltration i jord)

Bolaget justerar villkorsförslag 16 enligt följande. Skälen redovisas i avsnitt F.2.3 och F.5 nedan.

Bolaget ska under perioderna april–maj respektive september–oktober tillföra vatten på markytan för infiltration i jordlagren inom det område som markeras på karta i ~~Bilaga 6 till kompletteringen~~ *Figur 1 i bolagets yttrande den 10 november 2024*, i syfte att kompensera för det minskade flödet i Vikeåns avrinningsområde. Åtgärden ska påbörjas senast tre år från det att tillståndet tagits i anspråk och därefter genomföras varje år till och med ~~åtta år från det att File hajdar-täkten har börjat vattenfyllas~~ *den tidpunkt då vattennivån i File hajdar-täkten når +10 meter över havet. Infiltrationen får dock avslutas tidigare om bolaget kan visa att infiltrationen inte har någon betydelse för de arter och*

naturtyper som skyddas i Natura 2000-området Bojsvätar. Bolaget ska informera tillsynsmyndigheten när bolaget anser att infiltrationen ska avslutas.

Den årliga tillförda volymen ska uppgå till följande.

- 900 m³ under perioden april–maj respektive 500 m³ under perioden september–oktober till och med den tidpunkt då 5 hektar mark brutits ut inom Vikeåns avrinningsområde med stöd av förevarande tillstånd.
- 1 800 m³ under perioden april–maj respektive 900 m³ under perioden september–oktober från och med den tidpunkt då 5 hektar mark brutits ut inom Vikeåns avrinningsområde med stöd av förevarande tillstånd till och med den tidpunkt då vattennivån i File Hajdar-täkten når +10 meter över havet ~~åtta år från det att brytningen i File hajdar-täkten har avslutats.~~

C.2.5 Villkor 17 (beslut om ändrad infiltrationsvolym)

Villkorsförslaget 17 och tillhörande delegation D1 utgår. Skälen redovisas i avsnitt F.5 nedan.

C.2.6 Villkor 18 (avledning till Anerån)

Villkorsförslag 18 justeras enligt följande. Skälen redovisas i avsnitt E.2 nedan.

Bolaget ska *i enlighet med nedan leda en del av länshållningsvatten från File hajdar-täkten till Anerån, i syfte att motverka den flödesförlust som uppkommer i ån till följd av den tillståndsgivna verksamheten.*

- *Till dess att vattenledningen från File hajdar-täkten till Västra brottet är färdigställd, ska allt länshållningsvatten från File hajdar-täkten ledas till Anerån.*
- *Från och med det att vattenledningen från File hajdar-täkten till Västra brottet är färdigställd och till dess att Västra brottet börjar vattenfyllas ska vattenvolymen på årsbasis uppgå till minst 3 400 m³ vatten per hektar mark som brutits ut inom Aneråns avrinningsområde sedan tillståndet togs i anspråk. Därtill ska länshållningsvatten som inte behövs för att fullgöra övriga villkor och åtaganden enligt detta tillstånd (överskottsvatten) ledas till Anerån, dock högst 500 000 m³ vatten per år.*
- *Från och med det att Västra brottet börjar vattenfyllas ska vattenvolymen ~~Den tillförda volymen vatten~~ på årsbasis uppgå till minst 3 400 m³ vatten per hektar mark som brutits ut inom Aneråns avrinningsområde sedan tillståndet togs i anspråk. Volymen ska justeras en gång per år. Tillförseln ska pågå under hela tillståndstiden.*

C.2.7 Villkor 19 (restaurering av strandvallar)

Heidelberg Materials justerar villkorsförslag 19 enligt följande. Skälen redovisas i avsnitt F.7 nedan. Vad avser hänvisningen till figur 4 i bilaga 6 till kompletteringen är ändringen endast redaktionell.

Bolaget ska i enlighet med det som har redovisats i ~~ansökan Bilaga 10 till i bolagets yttrande den 10 november 2024 restaurera den södra av de två strandvallar som har markerats på karta A5 till ansökan i figur 4 i bilaga 6 till kompletteringen~~, i syfte att återställa den vattenhållande förmågan i landskapet. Åtgärden ska genomföras inom tre år från det att tillståndet tagits i anspråk.

Åtgärden ska följas upp enligt särskilt kontrollprogram som beslutas i samråd med tillsynsmyndigheten och vid behov ska korrigerande åtgärder vidtas. ~~Om restaureringen inte får avsedd effekt med avseende på lämplig vattenregim för utveckling av rikkärr, ska bolaget även restaurera den norra strandvallen som är markerad i Bilaga A5. Bolagets ska samråda med tillsynsmyndigheten inför en sådan restaurering. Kontrollprogrammet ska gälla i tjugo år från det att strandvallarna har restaurerats.~~

C.2.8 Villkor 26 (ekologisk kompensation)

Bolaget justerar villkorsförslag 26 enligt nedan. Skälen redovisas i avsnitt J nedan.

Bolaget ska utföra åtgärder för att kompensera för den förlust av naturvärden som uppkommer genom verksamheten. Kompensationsåtgärderna ska motsvara minst 120 % av påverkansvärdet, beräknat enligt beräkningsmodellen CLIMB, ~~version 1 eller liknande beräkningsmodell~~. Genomförandeplanen ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten senast ett år från det att tillståndet har vunnit laga kraft eller det senare datum som tillsynsmyndigheten bestämmer. Genomförandeplanen ska omfatta minst 100 år från det att kompensationsåtgärderna initieras.

C.2.9 Villkor 30 (vattenkvalitet för infiltrationsvatten)

Bolaget justerar villkorsförslag 30 enligt nedan. Skälen redovisas i avsnitt F.4 nedan.

Vatten som infiltreras i jord eller berg får som månadsmedelvärde ~~och gränsvärde, vad avser nedan listade parametrar, inte överskrida följande värden~~ Livsmedelverkets vid var tid gällande gränsvärden för dricksvatten.

Parameter	Halt	Enhet
Grundämnen	-	-
Bly	5,0	µg/l
Kadmium	0,50	µg/l
Kvicksilver	1,0	µg/l
Nickel	20	µg/l
Kolväten	-	-
1,2-dikloretan	3,0	µg/l
Bensen	1,0	µg/l
Bens(a)pyren	0,010	µg/l
Summa PAH4 (benso(b)fluoranten, benso(k)fluoranten, benso(ghi)perylen och indeno(1,2,3-cd)pyren)	0,10	µg/l

Parameter	Halt	Enhet
Tetrakloreten och trikloreten	10	µg/l
Vinylklorid	0,50	µg/l
Mikroorganismer	-	-
Escherichia coli (E. coli)	Påvisad	antal/100 ml
Intestinala enterokocker	Påvisad	antal/100 ml
Näringsämnen och salter	-	-
Ammonium	0,5	mg/l
Nitrat	50	mg/l
Nitrit	0,1	mg/l
Perfluorerade ämnen	-	-
Summa PFAS4	4,0	ng/l
Summa PFAS21	100	ng/l

Därtill får inte följande värden överstigas, som gränsvärde och månadsmedelvärde.

Parameter	Halt (mg/l)
Alifater > C5-C8	0,1
Alifater > C8-C10	0,1
Alifater > C10-C12	0,1
Alifater > C12-C16 ^a	0,1
Alifater > C16-C35 ^a	0,1
Toluen	0,04
Etylbensen	0,03
Xylen	0,25
Aromater > C8-C10	0,07
Aromater > C10-C16	0,01
Aromater > C16-C35	0,002
PAH-L	0,01
PAH-M	0,002
PAH-H	0,00005
MTBE	0,02

Slutligen får inte följande värden överstigas, som gränsvärde och årsmedelvärde.

Parameter	Halt (mg/l)
<i>Ammoniumkväve</i>	<i>0,13</i>
<i>Nitratkväve</i>	<i>2,5</i>
<i>Nitritkväve</i>	<i>0,025</i>

C.2.10 Villkor 31 (länshållningsvatten)

Bolaget justerar villkorsförslag 31 enligt nedan. Skälen redovisas i avsnitt E.1 nedan.

Allt länshållningsvatten som avleds till Anerån respektive Västra brottet ska genomgå slam- och oljeavskiljning i för ändamålet anpassad sedimentationsdamm innan vidare avledning eller rening sker.

Vatten som avleds till Anerån får som årsmedelvärde och gränsvärde inte överskrida följande.

Parameter/volym	Gränsvärde, µg/l	Gränsvärde, µg/l	Gränsvärde, µg/l
<i>Släppt volym till Anerån/år</i>	<i>0-110 000 m³</i>	<i>111 000-220 000 m³</i>	<i>221 000-500 000 m³</i>
<i>Amoniakväve</i>	<i>6,0</i>	<i>6,0</i>	<i>6,0</i>
<i>Nitratkväve</i>	<i>14 000</i>	<i>7 600</i>	<i>4 800</i>
<i>Suspenderat material</i>	<i>25 000</i>	<i>25 000</i>	<i>25 000</i>
<i>Uran</i>	<i>5,6</i>	<i>3,9</i>	<i>3,1</i>

C.2.11 Villkor 34 (övervakning av Natura 2000-områden)

Med anledning av Länsstyrelsens yttrande föreslår Heidelberg Materials ett villkor om övervakning av Natura 2000-områden, se vidare avsnitt F.9 nedan.

Bolaget ska genomföra övervakning av Natura 2000-områdena Bojsvätar, Kallgatburg och Hejnum Kallgate i enlighet med det övervakningsprogram som har getts in i målet. Avvikelser från programmet får göras om tillsynsmyndigheten godkänner det. Övervakningen ska pågå under hela tillståndstiden (30 år).

C.2.12 Villkor 35 (vattenförsörjning vid akut vattenbrist)

Heidelberg Materials godtar med tillägg av ett susta stycke det villkor om vattenförsörjning vid akut vattenbrist som Region Gotland föreslår, se avsnitt L nedan.

Om vattennivån i de kommunala brunnarna vid vattentäkten Dyhagen i Slite till följd av den ansökta verksamheten sjunker till en sådan nivå att den allmänna vattenförsörjningen enligt Region Gotland hotas, ska Heidelberg Materials bekosta transport av vatten i tankbilar till Slite från annat av regionen anvisat

vattenverk på Gotland, liksom åligger det Heidelberg Materials att ersätta Region Gotland för de merkostnader som uppkommer. Om Region Gotland saknar kapacitet att producera vattnet i någon av sina vattentäkter ska Heidelberg Materials AB istället bekosta transport av vatten från någon annan plats till Slite. Transporterad mängd kan aldrig överskrida tillståndsgiven mängd om 220 000 m³ per år.

Det åligger Heidelberg Materials AB – om det inte är uppenbart att bristen inte hänför sig till Heidelberg Materials AB:s vattenverksamhet – att inom sju dagar från det att Region Gotland påtalat sådant behov anordna och bekosta ovan angivna transporter och merkostnader intill dess att den allmänna vattenförsörjningen inte hotas enligt Region Gotland. För det fall det är uppenbart att bristen inte hänför sig till Heidelberg Materials AB:s vattenverksamhet, åligger det Heidelberg Materials AB att bedöma huruvida påverkan på den allmänna vattenförsörjningen orsakats av åtgärder vidtagna av Heidelberg Materials AB och i så fall – så snart kan ske – genom lämplig åtgärd tillse att minsta skada eller olägenhet uppkommer för den allmänna vattenförsörjningen.

Ovanstående villkor gäller intill dess att Heidelberg Materials börjat försörja Region Gotland med vatten för dricksvattenproduktion.

C.2.13 Villkor 36 (damning)

Med anledning av länsstyrelsens synpunkter föreslår Heidelberg Materials följande villkor, se avsnitt N.4.

När transportbandet inte är i drift eller andra förändringar sker i verksamheten som ger upphov till ökad damning, ska Heidelberg Materials vid behov begränsa damning genom vattenbegjutning av transportvägar.

C.2.14 Utredningsföreskrift U1 (fjärilar)

Med anledning av Naturvårdsverkets yttrande föreslår Heidelberg Materials följande tillägg i utredningsföreskrift U1, se vidare avsnitt H.1 nedan.

Bolaget ska utreda en alternativ modell för att värdera funktionaliteten hos befintliga och nya livsmiljöer för svartfläckig blåvinge, apollofjäril och väddnätfjäril, som möjliggör bibehållen kontinuerlig ekologisk funktion för arterna genom restaurerande insatser på en mindre yta jämfört med de ytor som krävs om man tillämpar kriterierna enligt den provisoriska föreskriften P1. *Utredningen ska bland annat inkludera hur kontinuerlig ekologisk funktion ska säkras över tid samt beakta variationer i värdväxternas täckningsgrad.*

Utredningen, jämte förslag till slutliga villkor, ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast ett år efter att tillståndet tagits i anspråk.

D. Påverkan på grundvattenförekomsten Mellersta Gotland – Roma

D.1 Påverkan på vattenbalans och terrestra ekosystem (kvantitativ status)

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 3) anser att verksamheten kan innebära en otillåten försämring eller ett otillåtet äventyrande avseende kvalitetsfaktorn grundvattenberoende terrestra ekosystem. Vattenmyndigheten (aktbil. 183, s. 3 f.) menar att så kommer att bli fallet om inga skyddsåtgärder vidtas.

Länsstyrelsen motiverar inte sitt ställningstagande men såvitt bolaget tolkar det är grunden att myndigheten inte anser det säkerställt att ingen skada uppstår på ett Natura 2000-område. Bolaget vidhåller sin bedömning att verksamheten, särskilt med de föreslagna skyddsåtgärderna, inte skadar något Natura 2000-område. Det är därmed inte heller fråga om någon otillåten försämring eller äventyrande avseende grundvattenberoende terrestra ekosystem för Mellersta Gotland – Roma.

Såvitt avser Vattenmyndighetens synpunkt, konstaterar bolaget endast att ansökan omfattar ett antal skyddsåtgärder vilket säkerställer att ingen skada uppstår på terrestra grundvattenberoende ekosystem. Bolaget har inte tagit ställning till hur situationen skulle bedömas om inga skyddsåtgärder vidtas.

D.2 Påverkan genom inträngning av saltvatten (kvantitativ status)

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 3) och Vattenmyndigheten (aktbil. 183, s. 4) anser att under de åtta år som brytning och länshållning av Västra brottet fortgår sker ett otillåtet äventyrande med avseende på kvalitetsfaktorn saltvatteninträngning.

Heidelberg Materials vidhåller det som anförs i avsnitt G.2.5 i ansökan samt avsnitt J i bolagets komplettering (aktbil. 37), nämligen att den fortsatta brytningen och länshållningen av Västra brottet har en så marginell betydelse för (de naturligt höga) kloridhalterna i denna del av grundvattenförekomsten att det inte är fråga om ett otillåtet äventyrande.

För det fall domstolen delar myndigheternas bedömning att den ansökta verksamheten i Västra brottet medför en otillåten påverkan Mellersta Gotland-Roma, finns det förutsättningar att tillåta verksamheten med stöd av 4 kap. 11–12 §§ vattenförvaltningsförordningen.

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 3–4) anser att verksamheten även efter de åtta första verksamhetsåren kommer att innebära i vart fall ett äventyrande av möjligheten att uppnå god kvantitativ status.

Länsstyrelsen anger inte vilken kvalitetsfaktor uttalandet avser eller på vilka grunder bedömningen görs. Såvitt HMC uppfattar avser det påverkan på kvalitetsfaktorn saltvatteninträngning, som en följd av verksamhet i Västra brottet. HMC hänvisar till vad bolaget tidigare har redovisat¹ och tillägger följande.

Bolaget söker inte tillstånd till någon verksamhet i Västra brottet efter utgången av 2034. Den enda åtgärd rörande Västra brottet som domstolen har att pröva mot 5 kap. 4 § miljöbalken för tiden efter 2034 är efterbehandlingsåtgärder, som i allt väsentligt består i vattenfyllnad av brottet. Det finns inget som tyder på att vattenfyllnaden kommer att höja kloridhalterna (dvs. försämra status) eller genom bibehållande av halterna äventyra uppnåendet av god status i Mellersta Gotland-Roma. Halterna kommer tvärtom långsamt att sjunka något. Grundvattnet kring Västra brottet har dock sedan innan brottet öppnades haft höga kloridhalter och kommer även fortsättningsvis att ha det.

D.3 Undantag enligt 4 kap. 11–12 §§ vattenförvaltningsförordningen

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 16) med hänvisning till Vattenmyndighetens yttrande (aktbil. 183) förelagt bolaget att återkomma med ett utförligt resonemang om varför undantagsmöjligheterna i 4 kap. 11–12 §§ vattenförvaltningsförordningen är tillämpliga på vattenförekomsten Mellersta Gotland – Roma.

Med stöd av 4 kap. 11 § vattenförvaltningsförordningen (VFF) kan verksamheter tillåtas som ändrar en grundvattenförekomstns nivå och därigenom försämrar grundvattenförekomstens status eller äventyrar uppnåendet av god status för grundvattenförekomsten. Påverkan från den nu ansökta verksamheten består i just nivåförändring, och 11 § är således rent principiellt tillämplig.

Bolaget menar att verksamheten medför en risk för försämring av grundvattenförekomsten Romas kvantitativa status med avseende på kvalitetsfaktorn vattenbalans samt, så länge Västra brottet länshålls, äventyrar möjligheten att uppnå

¹ Avsnitt G.2.5 i ansökan samt avsnitt J i bolagets komplettering (aktbil. 37).

beslutad miljö kvalitetsnorm för Roma med avseende på vattenbalans.² Som redovisats i bolagets kompletteringsskrift (aktbil. 37), avsnitt J, tar bolagets yrkande 3 om tillämpning av 4 kap. 11–12 §§ VFF primärt sikte på denna påverkan. Yrkandet omfattar dock alla verksamhetens redovisade konsekvenser. Om domstolen gör bedömningen att verksamheten riskerar att medföra otillåten påverkan på någon annan kvalitetsfaktor, kan även detta beaktas och tillåtas inom ramen för yrkandet.

Bolagets och remissmyndigheternas bedömning är att verksamheten inte kommer att försämra grundvattenförekomsten Romas kemiska status eller äventyra uppnåendet av miljö kvalitetsnormen för kemisk status (se avsnitt G.3 i ansökan). Bolaget vill ändå påpeka att bolaget inte delar Vattenmyndighetens uppfattning att det är oklart om undantag kan medges för påverkan på en grundvattenförekomst kemiska status. Bestämmelsen i 4 kap. 11 § VFF omfattar “åtgärder som ändrar en grundvattenförekomst nivå”. Ingenting i ordalydelsen antyder att bestämmelsen inte är tillämplig om nivåförändringen försämrar grundvattenförekomstens kemiska status. Det sagda vinner även stöd av att ramvattendirektivet³ inte begränsar undantagsmöjligheterna till enbart kvantitativ status och att EU-kommissionens vägledning tar hänsyn till kopplingen mellan å ena sidan en grundvattenförekomst nivå och å andra sidan såväl kvantitativa som kemiska status.⁴

Synpunkter hänförliga till uppfyllandet i detta fall av rekvisiten i 4 kap. 12 § första och tredje punkten VFF bemöts i det följande.

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 4) utesluter inte att ansökt verksamhet ska betraktas som ett allmänintresse av större vikt (4 kap. 12 § första punkten VFF) men konstaterar att de särskilda förutsättningar och den korta tillståndstid som var för handen vid 2021 års regeringsprövning inte föreligger i nu aktuell prövning. Vattenmyndigheten (aktbil. 183, s. 5) bedömer att verksamheter som omfattas av riksintresse för värdefulla ämnen och mineral generellt bör övervägas som allmänintresse.

² Avsnitt G.2 i ansökan.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

⁴ EU-kommissionen, *Common implementation strategy for the water framework directive and the floods directive, Guidance Document No. 36 - Exemptions to the Environmental Objectives according to Article 4(7)*, avsnitt 3.4.2.

Heidelberg Materials vidhåller att verksamheten ska anses tillgodose ett allmänintresse av större vikt, av de skäl som redovisats i avsnitt G.4 i ansökan. Det gäller även med beaktande av det längre tidsperspektiv och mer omfattande brytning som denna ansökan avser jämfört med 2021 och 2022 års tillståndsprövningar.

Verksamhetens betydelse för det svenska samhället även på längre sikt speglas i SGU:s nyligen fattade beslut om ny detaljavgrensning för riksintresseområdet för mineral.⁵ SGU:s bedömning av försörjningsberedskapen gäller för mer än 100 år framåt i tiden och beslutet motiveras med att riksintresset ska hålla under lång tid. I beslutet framhålls att Sverige idag är helt beroende av kalksten för cementtillverkning och att merparten av den cement som används för samhällsbygget i hela Sverige kommer från File hajdar-täkten och Västra brottet. Vidare anges att mineralfyndigheten utgör en ”synnerligen viktig grundpelare för stora delar av samhällsbygget” och att ”[u]tebliven produktion av cement från kalksten i Slite skulle få stora konsekvenser för såväl industri som samhälle i övrigt”.⁶

Tidigare i veckan remitterades MSB ett förslag att peka ut täkt- och fabriksområdet samt den obrutna mineralfyndigheten som riksintresse för totalförsvaret, se avsnitt I nedan. Även detta visar att verksamheten är ett allmänintresse av större vikt.

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 4–7) menar att effekten av de föreslagna skyddsåtgärderna för grundvattenförekomsten är osäker och att bolaget därmed inte har visat att alla genomförbara åtgärder vidtas för att mildra de negativa konsekvenserna för grundvattenförekomstens status (4 kap. 12 § tredje punkten VFF). Myndigheten anser vidare (s. 6) att den föreslagna injekteringen har så liten effekt på mängden inläckande vatten att det kan ifrågasättas om den i tillräcklig grad är en sådan mildrande åtgärd som kan ligga till grund för undantag enligt 4 kap. 12 § VFF.

Bolaget håller inte med om detta. Effekterna av de planerade skyddsåtgärderna är mycket väl utredda och beskrivna i handlingarna i målet. Utredningarna bygger på

⁵ SGU beslut 2024-09-03, dnr 31–2981/2023. Beslutet nås via SGU:s karttjänst: <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-riksintressen.html>. SGU har tidigare upplyst om beslutet i detta mål, aktbil. 231.

⁶ Ibid., s. 3.

unik omfattande dataunderlag om såväl hydrologiska och geologiska som biologiska förhållanden.

Vad gäller det föreslagna täthetsmålet för injekteringen hänvisas till avsnitt F.6. I korthet tillkommer ingen miljönytta av att göra berget tätare än vad som krävs för att uppnå syftet med skyddsåtgärderna. Injekteringen minskar inflödet till täkten men förhindrar framförallt infiltrerat vatten från att rinna tillbaka till täkten. En något högre täthet skulle på sin höjd minska vattenförbrukningen för infiltrationen. Detta är inte skäl nog att motivera resursförbrukningen och de höga kostnaderna för injekteringen.

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 5) noterar att de mildrande åtgärderna enligt ansökan inte kommer att vara på plats förrän tre år efter att tillståndet har tagits i anspråk.

Heidelberg Materials yrkande om undantag för påverkan på grundvattenförekomsten Mellersta Gotland – Roma tar höjd för bland annat den påverkan som sker innan skyddsåtgärderna är på plats. Bolaget har inte identifierat några genomförbara åtgärder för vilka en snävare tidsram är rimlig. Flera av åtgärderna förväntas i praktiken vara på plats tidigare men den föreslagna treårsfristen är skälig med hänsyn till arbetenas omfattning.

Vattenmyndigheten (aktbil. 183, s. 7) anser att det kan ifrågasättas om ansökan inkluderar alla genomförbara åtgärder för att mildra negativa konsekvenser för grundvattenförekomstens status (4 kap. 12 § tredje punkten VFF). Vattenmyndigheten anser att bolaget ska redovisa en detaljerad lista över åtgärdsalternativ, tekniska lösningar och alternativa lösningar.

Inför ansökan om nu gällande tillstånd utredde bolaget möjliga skyddsåtgärder i förhållande till grundvattenförekomsten. De åtgärder som identifierades var ridåinjektering, infiltration av länshållningsvatten, vattenfyllnad av Östra och/eller Västra brottet samt magasinering och rening av länshållningsvatten för dricksvattenändamål. Med hänsyn till den korta tillståndstiden och andra omständigheter var endast ridåinjektering längs Västra brottet en genomförbar – dvs. en teknisk möjlig och ekonomiskt rimlig – åtgärd. I förevarande ansökan, som avser en mer omfattande verksamhet, har bolaget åtagit sig att genomföra samtliga identifierade åtgärder förutom vattenfyllnad av Östra brottet. Östra brottet är en del av bolagets fabriksområde och att avveckla den ytan är inte möjligt med bibehållen fabriksverksamhet.

Eftersom samtliga identifierade åtgärder vidtas, utom den i Östra brottet, har bolaget inga lista över fler, avförda, åtgärder. Såvitt avser de relevanta terrestra ekosystem som ligger inom Mellersta Gotland – Roma, ska påpekas att bolaget även avser genomföra infiltration i jord samt restaurera två strandvallar samt diken, körskador m.m. Därtill kommer Othemarskärret att övervakas och åtgärder vidtas vid behov.

Sammantaget menar Heidelberg Materials att ansökan innehåller det underlag som krävs för att man ska kunna konstatera att alla genomförbara åtgärder vidtas för att mildra de negativa konsekvenserna för grundvattenförekomstens status.

D.4 Länshållningen av Västra brottet

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 23) önskar ytterligare information om varför länshållningen av Västra brottet behöver pågå till 2034.

Bolaget väntar sig att ta i anspråk det nu ansökta tillståndet i slutet av 2026, när det nuvarande tillståndet löper ut. Bolaget har ännu ingen beslutad plan för i vilken ordning olika moment därefter ska följa. Först ska givetvis brytningen i Västra brottet avslutas och därefter (och delvis parallellt) följer projektering av det nya systemet. Logistik, krossning och annan hantering som idag finns i Västra brottet måste kunna pågå ostört fram till dess att det nya systemet med krossning på File hajdar och transportband kan fasas in. Redan av detta skäl anser bolaget att det är rimligt med en lång övergångstid, som ju också måste ta höjd för oförutsedda händelser.

En ytterligare aspekt är täktverksamhetens kopplingar till fabriksverksamheten med avseende på energiförsörjning och logistik. Bolaget planerar omfattande förändringar i fabriken (vilka just nu tillståndsprövas i mål M 4638-24). För att inte riskera driftstörningar när möjligheten till fordonsrörelser mellan Västra och Östra brottet upphör måste omlokaliseringen av täktverksamheten genomföras samordnat med den planerade ombyggnationen av fabriken.

Täktverksamheten och fabriksverksamheten har av naturliga skäl en rad beröringspunkter och beroenden, och stora förändringar av den ena eller båda behöver genomföras samordnat. Ett exempel är planerade uppgraderingen av det regionala elnätet. Fabriken försörjs via det regionala elnätet och elförsörjningen till täktverksamheten går i dagsläget via elinfrastruktur i fabriken och Östra brottet. Teknisk utformning och tidplaner för uppgradering av det regionala elnätet påverkar

hur Heidelberg Materials kan och/eller måste utforma elförsörjningen till den nya verksamheten vid File hajdar.

Sammantaget bedömer bolaget att 2034 är en rimlig tidpunkt baserat på tidsåtgång för arbeten, behovet av samordning med arbeten i fabriken och skälig marginal för oförutsedda händelser.

E. Påverkan på ytvatten

E.1 Rening av länshållningsvatten

SMHI (aktbil. 163, s. 3) noterar att det finns diskrepanser mellan värden som presenteras i ansökansbilagorna B6 och B6.4. SMHI har även noterat att det är lägre koncentrationer av nitratkväve i både NF-permeatet och NF-koncentratet jämfört med råvattenhalten och efterfrågar vart kvävet tagit vägen. SMHI anser vidare att det är oklart hur rening av nanofiltret påverkar koncentrationen av kväve i rejektvattnet samt vilka kvävehalter det blir kvar i rejektvattnet om det renade vattnet körs ytterligare ett varv i reningsanläggningen.

Samtliga frågor besvaras i Bilaga 3.

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 9) efterfrågar kompletterande provtagningar av uran och nitrat (bakgrundsvärden) högre uppströms i avrinningsområdet, eftersom den redovisade mätpunkten ligger strax uppströms utsläppspunkten.

Heidelberg Materials har, med anledning av länsstyrelsens synpunkt, upptäckt att ansökansbilaga Bilaga B6 återger en felaktig position för sammanflödespunkten mellan Anerån och länshållningsvattnet från File hajdar-täkten. Korrekt är att mätpunkten Anerån Uppströms är belägen cirka 600 meter uppströms sammanflödespunkten, se reviderad karta i Bilaga 3, avsnitt 3.5. Bolaget vidhåller således att mätpunkten är opåverkad av bolagets verksamhet och det saknas skäl att utföra ytterligare provtagning högre uppströms.

Vattenmyndigheten (aktbil. 183, s. 4) anser att det krävs villkor för länshållningsvatten som ska avledas till Laxarveån/Anerån och att det utan sådana villkor inte går att ta ställning till om verksamheten riskerar att äventyra uppnåendet av beslutad miljö kvalitetsnorm. Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 8) anser att ansökan bör innehålla

förslag på begränsningsvärden för bland annat ammoniakkväve, nitratkväve, uran och suspenderat material för det länshållningsvatten som släpps till Anerån.

Bolaget föreslår nu gränsvärden för de ämnen som länsstyrelsen efterfrågar, se avsnitt C.2.10 ovan. I Bilaga 3, avsnitt 3.4, utvecklas övervägandena och beräkningarna bakom föreslagna haltgränser. Sammanfattningsvis baseras gränsvärdena för *nitratkväve* och *uran* på beräkningar av vilka halter som kan tillföras Anerån utan att haltgränserna i bedömningsgrunderna riskerar att överskridas. För *ammoniakkväve* föreslås halva medelvärdet för uppmätta halter i mätpunkten Anerån uppströms under tidsperioden 2021–2023. Gränsvärdet bygger inte på MKN eftersom uppmätta halter av ammoniumkväve i Anerån uppströms är så höga att det inte är möjligt att uppnå MKN, trots att länshållningsvattnet med sina låga halter späder halterna i ån. För *suspenderat material* föreslås ett gränsvärde som svarar mot riktvärdet för fiskevatten enligt förordningen (2001:554) om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten (även om förordningen inte är tillämplig på Anerån).

De föreslagna gränsvärdena är olika beroende vilket flöde som tillförs Anerån, vilket kommer att variera under tillståndstiden. Ju högre andel av åns vatten som länshållningsvattnet utgör, desto strängare gränsvärden.

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 24) efterfrågar följande information om rening av länshållningsvatten som ska ledas till Anerån, Östersjön och så småningom tåkt sjön i Västra brottet: hur reningen är anpassad efter ämnena i länshållningsvattnet och MKN för recipienterna, motivering av valet av analysparametrar samt hur de totala utsläppsmängderna per år från den sökta verksamheten förändras i förhållande till nuvarande verksamhet.

Den efterfrågade informationen redovisas i bilaga 3, avsnitt 2.2. Sammanfattningsvis framgår:

- (i) att reningen är anpassad utifrån länshållningsvattnets kvalitet och förhållandena i respektive recipient på ett sätt som medför att otillåten påverkan på MKN undviks,
- (ii) att analysparametrar valts utifrån vilka ämnen som hanteras i tåktverksamheten, ämnen som naturligt förekommer i omgivande jordlager

och berggrund samt miljöskadliga ämnen som påvisats eller misstänks förekomma i området runt täktverksamheterna, och

- (iii) att utsläppsmängderna till recipient (täktsjön ej inräknad) från den ansökta verksamheten kommer att vara ungefär som i nuläget under de första åren, för att därefter öka något fram till dess att Västra brottet börjar vattenfyllas, då de sjunker betydligt.

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 24) anser att det inte utgör bästa möjliga teknik att späda rejektvattnet från vattenreningsanläggningen och att vattnet därför behöver renas eller på annat sätt omhändertas för att inte ytterligare belasta miljön. Region Gotland (aktbil. 221, s. 5) anser för sin del att det inte behövs begränsningsvärden för rejektvattnet men att bolaget bör följa upp föroreningshalter, särskilt PFAS, i länshållningsvatten/täktvatten i egenkontrollen, vilket kan ge indikationer på om/när det finns anledning att provta rejektvattnet.

Heidelberg Materials har utrett förutsättningarna för, och behovet av, ytterligare rening av rejektvattnet, se avsnitt 2.3 i Bilaga 3 jämte underbilaga 1. Utredningen visar att den hantering av rejektvattnet som föreslagits – sedimentering och utspädning i Västra brottet – är tillräcklig vid en avvägning mellan kostnad och miljönytta.

Utredningen visar vidare att det förvisso finns tekniker för rening utöver spädning och sedimentering som skulle minska påverkan på vattenkvaliteten i Östersjön och den framtida täktsjön i Västra brottet, men att sådan rening inte självklart innebär att miljönyttan totalt sett förbättras. Miljönyttan är beroende av att restprodukterna från reningen kan transporteras bort från verksamhetsområdet och omhändertas. Merparten av de tillgängliga reningsteknikerna innebär dessutom att mängden restprodukter, och förbrukningen av energi och råvaror, ökar. Mot bakgrund av det sagda menar bolaget att vid en avvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken, så är ytterligare reningsåtgärder inte motiverade. Det är härvid viktigt att framhålla att täktverksamheten inte bidrar med några processämnen utan ämnena i vattnet är endast de som är naturligt förekommande i berget.

Om domstolen gör bedömningen att det krävs ytterligare rening för att uppfylla kravet på bästa möjliga teknik menar bolaget att det lämpligast alternativet är att rejektvattnet passeras genom ett kolfilter innan det avleds till recipient. Restprodukten från rening

med kolfilter är förbrukat aktivt kol, vilket skulle kunna förbrännas i bolagets cementugnar.

Bolaget kommer regelbundet kontrollera vattenkemin i både länshållningsvattnet och rejektvattnet inom ramen för egenkontrollen.

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 24) anser att bolaget bör redovisa hur sedimentationsdammarna är tekniskt uppbyggda samt utveckla resonemanget om att flytta dem under tillståndstiden.

Det efterfrågade tekniska underlaget redovisas i Bilaga 3, avsnitt 2.2.

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 24) vill att bolaget redogör närmare för den planerade hanteringen av sediment från sedimentationsdammarna och om sedimentet utgör ett avfall enligt definitionen i 15 kap. 1 § miljöbalken.

Sediment som uppkommer i täkternas sedimentationsdammar är kalkstensmaterial som används som råvara i cementproduktionen. Bolaget gör på samma sätt när diken anlagts i täkterna. Det finns således inget kvittblivningsintresse och sedimenten utgör därmed inte avfall enligt 15 kap. 1 § miljöbalken.

E.2 Miljökvalitetsnormer för ytvatten

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 16) med hänvisning till Vattenmyndighetens yttrande (aktbil. 183, s. 8) förelagt bolaget att återkomma med ett utförligt resonemang om varför undantagsmöjligheterna i 4 kap. 11–12 §§ vattenförvaltningsförordningen är tillämpliga i förhållande till ytvattenförekomsten Laxarveån/Anerån.

Som framgår av ansökan, avsnitt H.5, bedöms verksamheten inte försämra status hos någon kvalitetsfaktor eller äventyra uppnåendet av miljökvalitetsnormen för Laxarveån/Anerån. Det är därför inte relevant att pröva huruvida undantag kan medges. Bolaget delar dock Vattenmyndighetens uppfattning att 4 kap. 11 § VFF inte omfattar den typ av påverkan som bedöms uppstå på ytvattenförekomsten.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 7–8) anser att länshållningsvatten från File hajdar-täkten fram till vattenfyllnaden av Västra brottet (cirka år 2–8) inte ska ledas till Östersjön utan till Anerån.

Heidelberg Materials har sedan tidigare planerat att (under hela verksamhetstiden) till Anerån leda minst 3 400 m³ vatten per hektar ny mark som bryts ut inom åns avrinningsområde. Efter länsstyrelsens synpunkt föreslår bolaget nu att även överskottsvatten – dvs. länshållningsvatten som inte behövs för att fullgöra andra villkor och åtaganden enligt tillståndet – från File hajdar-täkten leds till Anerån fram till dess att Västra brottet börjar vattenfyllas, se villkorsförslag 18 (avsnitt C.2.6).

Överledningen har begränsats till högst 500 000 m³ vatten per år. Syftet med detta är att begränsa tillförseln av uran och nitratkväve, vilka är de ämnen som länsstyrelsen lyft i sitt yttrande (aktbil. 181, s. 9), se avsnitt 3.2 i Bilaga 3. Bolaget vill dock understryka att status i Anerån är god för dessa parametrar, trots dagens större tillförsel av länshållningsvatten. För att ytterligare begränsa risken för att haltgränserna överskrids föreslår bolaget nu gränsvärden för det vatten som leds till Anerån, se villkor 31 i avsnitt C.2.10 ovan och motivering i avsnitt E.1.

Volymen överskottsvatten som leds till Anerån varje år kommer att variera beroende på nederbörd och vilka volymer som krävs för andra ändamål, men flödet i Anerån kommer fortfarande vara högre än det naturliga flödet innan File hajdar-täkten öppnades.

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 7 f.) anser att en cirka tjugoprocentig flödesminskning i Anerån innebär en otillåten försämring eller ett otillåtet äventyrande avseende kvalitetsfaktorerna bottenfauna och fisk. Verksamheten kan därför inte tillåtas. Myndigheten uppger att bottenfauna vid klassning idag skulle ha god status (idag ej klassad) medan fisk skulle klassas som dålig (idag måttlig).

Heidelberg Materials vidhåller att verksamheten inte ger upphov till någon otillåten försämring eller äventyrande avseende kvalitetsfaktorerna bottenfauna och fisk, se utvecklad bedömning i Bilaga 3, avsnitt 3.3.⁷ Bolaget delar inte heller länsstyrelsens

⁷ Tidigare underlag finns ansökansbilaga B, s. 98 f, ansökansbilaga B6, avsnitt 8.2.2.1 samt avsnitt 2.3.2 i bilaga 22 till bolagets komplettering (aktbil. 59).

uppfattning att det finns skäl att klassa kvalitetsfaktorn fisk till dålig status, se nyssnämnda bilaga och avsnitt.

Oavsett detta så är konsekvensen av länsstyrelsens synsätt att tillstånd inte kan meddelas och att verksamheten därmed upphör. Då inträder omedelbart den flödesminskning som är skälet till att verksamheten inte tillåts. Under sådana förhållanden kan flödesminskningen inte anses utgöra en sådan försämring som avses i 5 kap. 4 § miljöbalken. Det gäller särskilt inte som den ansökta verksamheten innebär att flödesminskningen inträder senare (2034) än om verksamheten tillåts (2027). En annan rättstillämpning vore inte bara orimlig utifrån syftet med vattenförvaltningen utan också stötande för det allmänna rättsmedvetandet

Tillförseln av länshållningsvatten har under flera decennier gett Anergån en onaturlig tillförsel av vatten som överstiger förlusten av bortbrutet avrinningsområde. Detta har skett under tidsbegränsade tillstånd, vilket varit känt när normerna för ån beslutades. Med bolagets reviderade förslag till villkor 18 (se ovan) finns det gott om tid för berörda myndigheter att anpassa normsättningen och vattenförvaltningen efter det förhållandet att flödet i ån kommer att återgå till mer naturliga nivåer.

Mot bakgrund av ovan vidhåller bolaget att verksamheten inte innebär en otillåten försämring eller ett otillåtet äventyrande avseende bottenfauna och fisk.

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 9) menar att bolaget, till följd av avsaknad av mätningar högre uppströms i ån, inte har visat att det inte sker någon otillåten försämring eller otillåtet äventyrande av miljökvalitetsnormen för särskilt förorenade ämnen med avseende på uran och nitrat (båda ej statusklassade ämnen). Verksamheten kan därför inte tillåtas.

Som redovisats i avsnitt E.1 ovan var sammanflödespunkten felaktigt markerad i det underlag som gavs in tillsammans med ansökan. Med nu gjort förtydligande är det klarlagt att det finns tillräckligt med data för att ta ställning om det uppstår en otillåten försämring eller otillåtet äventyrande av miljökvalitetsnormen för särskilt förorenade ämnen med avseende på uran och nitrat. Bolaget vidhåller att någon sådan påverkan inte uppstår och att verksamheten kan tillåtas, se avsnitt H.5 i ansökan.

För att ytterligare säkerställa att någon otillåten försämring eller något otillåtet äventyrande inte sker föreslår bolaget nu gränsvärden för det vatten som avleds till Anerån, se avsnitt C.2.10 ovan (villkor 31).

F. Natura 2000-områdena Hejnum hällar, Bojsvåtar och Kallgatburg

F.1 Kompletterande underlag

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 4) med hänvisning till Naturvårdsverkets yttrande (aktbil. 220, s. 4f), förelagt bolaget att redovisa hur de månadsvisa grundvattennivåerna varierar mellan olika år. Redovisningen ska minst avse grundvattennivåerna för mars–maj respektive september–oktober i Natura 2000-områdena Bojsvåtar, Hejnum Kallgate och Kallgatburg.

Den efterfrågade informationen redovisas i avsnitt 5 i Bilaga 4.

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 5) med hänvisning till Naturvårdsverkets yttrande (aktbil. 220, s. 5) förelagt bolaget att återkomma med en redogörelse för de berörda rikkärrskomplexens hydrologiska känslighet och belysa hur årstidsvariationer påverkar hur mycket vatten som måste infiltreras. Vid behov ska bolaget föreslå villkor som anger tröskelvärden för infiltrationsvolym.

En fördjupad analys av detta biläggs som Bilaga 5. Svämningssvaraktighet i källkärr av axagtyp är en av de parametrar som används för uppföljning i bolagets reviderade förslag till villkor om infiltration i berg, se vidare avsnitt F.2. Källkärr av axagtyp är en av naturtyperna som ryms under rikkärrsparaplyet, tillsammans med axagkärr, knappagkärr, blååtelkärr, starrkärr, lågstarrkärr och kalkkärr.

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 6) påpekar att det trots skyddsåtgärder sker en grundvattenavsänkning om 0,3 meter inom delar av Natura 2000-områdena och efterfrågar en redogörelse för hur tidsperioden med höga respektive låga grundvattennivåer förskjuts under våren och hösten på grund av detta samt vilken betydelse det har för Natura 2000-områdenas ekologi.

Avsikten med infiltrationen är att den ska utföras så att ingen påverkan uppstår på grundvattennivåerna och i förlängningen på Natura 2000-områdets värden. Exakta volymer och brunnspaceringar kommer att beslutas utifrån faktisk infiltrationseffekt

i respektive brunn. Som framgår av Bilaga 4, avsnitt 2, har bolaget låtit utföra en ny simulering med nya brunnsplaceringar och infiltrationsvolymer, som visar att infiltrationen kan genomföras så att ingen grundvattenavsänkning uppstår inom Natura 2000-områdena.

Som utvecklas i avsnitt F.2 föreslår bolaget nu också ett reviderat villkor för berginfiltrationen som tar utgångspunkt i grundvattennivåer i berg istället för i volymförlust. Med beaktande av ovan bedöms verksamheten inte påverka tidsperioden med höga respektive låga grundvattenlägen inom Natura 2000-områdena.

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 5) anser att kompletterande fältundersökningar borde ha utförts i berggrunden i anslutning till den sydöstra delen av Tingstäde träsk och inom Natura 2000-området Grodvät.

Länsstyrelsen framställde detta önskemål redan i sitt yttrande i februari 2024 (aktbil. 24) och Heidelberg Materials har under sommaren låtit utföra de aktuella undersökningarna, se Bilaga 6. Sammanfattningsvis verifierar undersökningarna de antaganden som gjorts i grundvattenmodellen. Inget tyder på att det finns kraftigt vattenförande kontinuerliga lager som förbinder Tingstäde träsk eller Killingmyr med Hejnum Kallgate eller File hajdar-täkten.

F.2 Infiltrationsvolymer och infiltrationsperioder

F.2.1 Inledning

Syftet med infiltrationen i berg är att balansera (radera) den ansökta verksamhetens påverkan på berggrundvattnet. I bolagets första förslag uttrycktes detta på så sätt att samma volym som försvinner förs tillbaka under infiltrationsperioden. Volymen beräknades med hjälp av grundvattenmodellen.

Efter kritik justerade bolaget villkoret i kompletteringen, på så sätt att volymerna räknas ut successivt under verksamhetstiden. Konstruktionen innebar att domstolen i tillståndet inte godkänner själva volymerna utan sättet de beräknas på.

Invändningar har rests även mot detta förslag. I korthet kan kritiken sammanfattas så att villkoret inte bör utgå ifrån den försvunna volymen vatten, utan ifrån grundvattennivåerna i de potentiellt påverkade områdena. Bolaget har nu tagit fram ett sådant förslag. Förslaget sammanfattas i nästföljande avsnitt F.2.2. Detaljerade

överbäganden och beräkningar redovisas i Bilaga 4, avsnitt 4. En sammanfattning av systemet ges också in som Bilaga 7.

F.2.2 Reviderat villkor om infiltration i berg (villkorsförslag 15)

Syftet med infiltrationen är att balansera ut den påverkan som verksamheten kan ha på grundvattennivåerna i berg under Natura 2000-områdena och i förlängningen därmed undvika påverkan på områdenas naturvärden. Infiltrationen ska inte eliminera den påverkan på grundvattennivåerna som orsakas av naturliga faktorer såsom variationer i temperatur, nederbörd och nettonederbörd. Det gäller både dagens normala variationer och de långsiktiga klimatförändringarna.

Med denna utgångspunkt har ett nytt förslag tagits fram som bygger på historiska data för grundvattennivåer. Förslaget innebär att "startvolymen" räknas ut med hjälp av grundvattenmodellen. Platserna för infiltration och volymer justeras i modellen tills ingen grundvattenpåverkan syns i Natura 2000-områdena under vår och höst (ett exempel finns i Bilaga 4, avsnitt 2). Detta görs när infiltrationsbrunnarna är testade och antaganden om respektive brunns effekt har kunnat verifieras.

Infiltrationen utvärderas därefter varje år mot grundvattennivåer i berg i utvalda *övervakningsborrhål* (Bilaga 4, avsnitt 4.2.3). I nuläget föreslås 8–10 övervakningsborrhål (Bilaga 4, avsnitt 4.2.3.1) men under tillståndstiden kan dessa behöva bytas mot andra, t.ex. om ett slutar fungera. Med hjälp av historiska data har kontrollnivåer (övre och undre) tagits fram för övervakningsborrhålen (Bilaga 4, avsnitt 4.2.3.2). Om en kontrollnivå över- eller underskrids ska orsaken analyseras och vid behov ska infiltrationen justeras till nästa år. Justeringen kan avse totalvolym, volymens fördelning över infiltrationsperioden, infiltrationsperiodens start- eller slutpunkt och/eller platserna för infiltration. Även grundvattenmodellen uppdateras med ny data och kan användas som stöd i justeringen.

I orsaksanalysen efter en avvikelse från kontrollnivå ska nivådata från övervakningsborrhålen jämföras med nettonederbörd (Bilaga 4, avsnitt 4.2.5 och avsnitt 7, Figur 56) och med av tåkten opåverkade *referensborrhål* (Bilaga 4, avsnitt 4.2.4 och 4.2.5). Därtill ska förändringar i omgivningen identifieras och beaktas. Exempelvis har uttaget i de kommunala brunnarna vid Dyhagen stor betydelse för grundvattennivån i Natura 2000-områdena. Om analysen visar att infiltrationen behöver justeras görs det inför nästa år.

Mest vatten infiltreras på våren, något mindre på hösten och bara lite på sommaren, se Bilaga 4, avsnitt 4.2.1.2. Infiltration sker dock konstant under denna period som omfattar cirka sju månader, april–oktober. Varje års infiltrationen startar när vinterns höga grundvattennivåer i jord börjar sjunka. Den tidpunkten identifieras genom övervakning av flödet i Orgvätarbäcken eller av nivåer i jordgrundvattenrör, se Bilaga 4, avsnitt 4.2.2.

Utöver kontrollen av grundvattennivåer, vilket är den primära kontrollen, har två parametrar från det biologiska övervakningsprogrammet för Natura 2000-områdena inkluderats i uppföljningen av infiltrationen. Dessa är svämningsvaraktighet i rikkärr samt frekvens och täckningsgrad av vissa kärlväxter och mossor i rikkärr, se Bilaga 8, avsnitt 6 samt Bilaga 4, avsnitt 4.2.5.3. Denna övervakning stöttar övervakningen av berggrundvattnet och kan även den leda till justering av infiltrationen.

Som framgår av Bilaga 4 innebär avstämningen mot kontrollnivåer och efterföljande orsaksanalys ett stort antal beräkningar, datainsamling och avancerade analyser. Bolagets villkorsförslag 15 är resultatet av en avvägning av vad som bör regleras uttryckligen i villkor och vad som kan följa av det allmänna villkoret, exempelvis beräkningsmetoder.

F.2.3 Infiltration i jord (villkorsförslag 16)

Såvitt avser infiltration i jord vidhåller Heidelberg Materials sitt villkorsförslag 16, som anger specifika volymer och perioder. Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 4) har frågat varför vattenvolymer specificeras i villkor 16 men inte i villkor 15. Skälet är att det är enklare att beräkna volymen och att det är fråga om så mycket mindre volymer att det inte är motiverat med ett avancerat villkor.

Infiltrationen i jord kompenserar för förlusten av tillrinningsområde för Bojsvätar Natura 2000-område som uppstår när området bryts bort. Vattenförlusten är direkt korrelerad med det bortbrutna tillrinningsområdets area. Var förlusten av ytavrinning sker är synligt i topografin; vattnet skulle ha tillrunnit Vintersjön. Med dessa förutsättningar kan den teoretiska förlusten av ytavrinning enkelt beräknas och knyts till utbruten area.

Infiltrationsvolymen som anges i villkor 16 innebär att förlusten av ytavrinning plus en marginal om cirka 20 procent infiltreras, se avsnitt 6.2.2 i ansökansbilaga Bilaga

B6. Eftersom tillförda volymer är mycket små sett till flödena i Bojsvåtar Natura 2000-område⁸ bedöms ett infiltrerat flöde som är något högre än den förlust enbart vara en positiv säkerhetsmarginal som inte kan påverka arter eller livsmiljöer negativt.

Avslutningsvis har Heidelberg Materials justerat villkor 16 redaktionellt så att det framgår tydligare från vilken tidpunkt volymerna som anges i den andra punkten ska gälla. Justeringen innebär ingen ändring i sak.

F.3 Infiltrationspunkter

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 5 f.) efterfrågar en precisering av hur många borrhål som infiltration i berg ska ske i, borrhålens placering och djup och bergartens beskaffenhet. Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 1) förordar att infiltrationspunkter i berg fördelas över fler infiltrationsbrunnar och över ett stort geografiskt område.

Bolaget har justerat villkorsförslag 15 på så sätt att det anges att infiltrationen ska ske i minst tre infiltrationsbrunnar, se avsnitt C.2.3 ovan. Bolaget vidhåller emellertid att det inte är ändamålsenligt att mer än så låsa antalet infiltrationsbrunnar och deras placering. Det är först när en brunn har testats som man kan verifiera dess effekt. Effekten av infiltrationen i en enskild brunn styrs bland annat av storleken på den spricka till vilken infiltrationsbrunnen ansluter. Om sprickan är liten kommer det inte att vara möjligt att få ut avsedd mängd infiltrationsvatten i systemet. Om sprickan är större kan infiltrationskapaciteten i en enskild brunn vara större än förväntat. Det ska understrykas att några stora avvikelser från vad som är modellerat inte förväntas, och att ytan där brunnar kan anläggas är stor. Storleken på de anslutande sprickorna kan variera inom relativt små ytor.

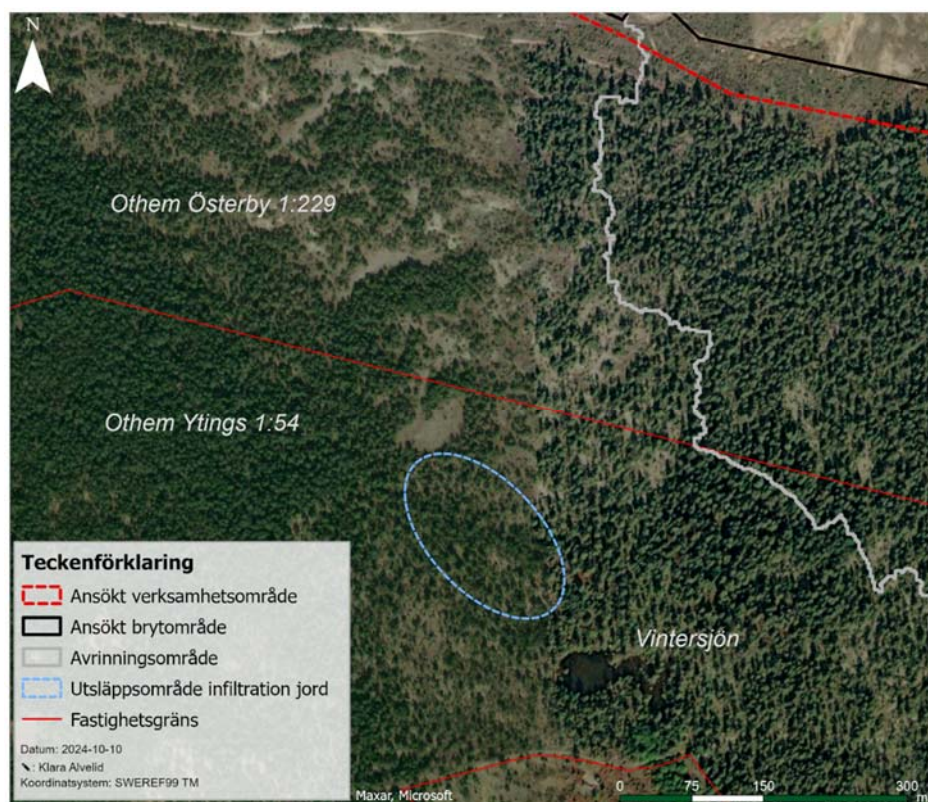
I avsnitt 2 i Bilaga 4 redovisas en simulering med fyra infiltrationsbrunnar. Denna placering kommer sannolikt att vara utgångspunkt när infiltrationsbrunnarna ska anläggas, men om det är den slutliga beror på hur brunnarna fungerar i verkligheten.

⁸ Den direkta ytvattenpåverkan motsvarar, vid en fullt utbruten täkt, 1,2 % av ytvattenflödet vid inflödet till Natura 2000-området respektive 0,6 % av ytvattenflödet vid utflödet ur Natura 2000-område, se ansökan-bilaga B7, s. 71.

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 10) med hänvisning till *länsstyrelsens* yttrande (aktbil. 182, s. 20) förelagt bolaget att återkomma med ett resonemang som svarar mot länsstyrelsens fråga om utsläppspunkten vid infiltration i jord.

Bolaget godtar länsstyrelsens förslag att flytta utsläppsområdet till skogen söder om fuktängsområdet. Skogen söder om fuktängsområdet tillhör en fastighet som bolaget inte hade rådighet över när ansökan gavs in. Bolaget har nu förvärvat marken och det är möjligt att släppa vattnet där. Det nya utsläppsområdet visas i Figur 1 nedan.

För att minska påverkan på omgivande vegetation och risken för lokal erosion i det nya utsläppsområdet kommer samma skyddsåtgärder som planerades för det tidigare utsläppsområdet vidtas, se avsnitt 2.2 i Bilaga 10 till bolagets kompletteringsyttrande (aktbil 37).

Figur 1. Reviderat utsläppsområde för infiltration i jord.

F.4 Begränsningsvärden för det infiltrerade vattnets egenskaper

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 9) med hänvisning till *länsstyrelsens* yttrande (aktbil. 182, s. 6), avseende villkor 30, förelagt bolaget att återkomma med (i) en närmare motivering till urval av enskilda parametrar avseende vattenkvalitet, (ii)

överväga om villkoret bör formuleras så att det hänvisar till gällande gränsvärden för dricksvatten, (iii) se över halter och enheter (för i vart fall ammonium och nitrat), samt (iv) överväga om begränsningsvärden bör utgå från områdets ytvattenkvalitet. Även Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 6) har efterfrågat ett begränsningsvärde för kväve. Region Gotland (aktbil. 221, s. 3) anser att villkor 30 bör kompletteras med parametrar avseende de kolväten som finns i diesel, oljor m.m.

En motivering till urvalet av enskilda parametrar i det infiltrerade vattnet återfinns i Bilaga 3, avsnitt 2.4.

Vidare har bolaget tillmötesgått länsstyrelsens synpunkt och justerat villkorsförslag 30 så att det hänvisar till vid var tid gällande dricksvattenföreskrifter, se avsnitt C.2.9 ovan. Med anledning av de inkomna synpunkterna har betydligt strängare värden dock föreslagits för kväve, se tabell nedan och avsnitt C.2.9 ovan.

Parameter	Gränsvärde, mg/l, som årsmedelvärde (tidigare föreslaget värde (månatdsmedel) från LIVSFS inom parentes)
Ammoniumkväve	0,13 (0,5)
Nitratkväve	2,5 (50)
Nitritkväve	0,025 (0,1)

De föreslagna värdena bygger på av en analys av uppmätta kvävehalter inom Natura 2000-områdena söder om File hajdar. Kvävehalterna varierar relativt mycket mellan de olika områdena. Något uppströms Natura 2000-områdena Bojsvätar och Hejnum Kallgate är medelhalterna för totalkväve omkring 0,45–0,5 mg/l. I Natura 2000-området Kallgatburg finns två mätpunkter med medelhalter för totalkväve kring 1,2–1,9 mg/l. Trots skillnaderna i kvävehalter finns det inte naturvärdesmässiga skillnader mellan rikkärren i Kallgatburg och rikkärren i Bojsvätar och Hejnum Kallgate. Detta antyder att aktuella kvävehalter inte är styrande för de arter och habitat som förekommer i rikkärren. I tillägg till ovan innebär den genomgång av kvävehalter i rikkärr som redovisas i avsnitt 6.8 i ansökansbilaga Bilaga B7 att en vattenkvalitet med en totalkvävehalt på upp till ca 6 mg/l är acceptabel.

De föreslagna gränsvärdena ska även ses i ljuset av dels att det infiltrerade vattnet inte släpps direkt i Natura 2000-områdena där kvävehalterna är känsliga, dels att merparten av vattnet kommer att rinna mot Dyhagens vattentäkt. Vatten som

infiltreras i berg rinner alltså inte i första hand in i Natura 2000-områdena och höjer nivåerna, utan fungerar som en ”vattenmur” som förhindrar annat grundvatten från att rinna ifrån Natura 2000-områdena. Det vatten som ändå når Natura 2000 kommer att bli föremål för naturlig rening och spädning på vägen dit.

Det vatten som infiltreras i jord tillförs Vikeåns avrinningsområde. Föreslagna gränsvärden är 2–12 gånger högre än uppmätta medelhalter i yt- och jordgrundvatten inom Vikeåns avrinningsområde. Från infiltrationsområdet kommer vattnet infiltrera och transporteras genom isälvsavlagringar längs en sträcka om ca 500 meter innan det flödar ut i ytvattensystemet. Beräkningar med modellen StormTac och litteraturstudier av rening av kväve i markbäddar eller genom infiltration i jordlager indikerar att reningsgraden för kväve kommer vara 20–40 % innan det infiltrerade vattnet strömmar ut som ytvatten.

Slutligen tillkommer att det vatten som infiltreras i jord kommer att spädas kraftigt i grund- och ytvattensystemet. Vid inflödet till Bojsvätar Natura 2000-område beräknas utspädningen vara ca 100 gånger sett som medelflöde under perioderna april–maj respektive september–oktober. Det bedöms därför inte föreligga något behov av att anpassa begränsningsvärden för kväveparametrar så att de är i nivå med yt- och grundvattenkvaliteten i Natura 2000-områdena.

Med de nu föreslagna gränsvärdena kommer halttillskottet av kväveparametrar att bli ännu mindre än förut och det finns ingen risk för påverkan på rikkärren.

Vad avser Region Gotlands önskemål godtar bolaget dessa. Villkorsförslag 30 har därför kompletteras med de parametrar och värden som ingår i tabell 5.10 i Svenska petroleuminstitutets dokument *SPI rekommendation – Efterbehandling av förorenade bensinstationer och dieselanläggningar*, och som inte redan fanns med i villkorsförslaget (bensen och bly).

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 6) med hänvisning till länsstyrelsens yttrande (aktbil. 181, s. 12) förelagt bolaget att redogöra för eventuellt behov av uppföljning av halten totalkväve i Natura 2000-områdena Hejnum Kallgate, Kallgatburg och Bojsvätar samt föreslå ett möjligt villkor.

Som redovisades i föregående avsnitt har bolaget föreslagit nya begränsningsvärden för infiltrationsvattnet som inkluderar betydligt skärpta värden för kväve. Mot

bakgrund av detta och den ovan beskrivna spädningen finns det ingen risk att infiltrationen kommer att medföra en negativ påverkan på naturvärdena i Natura 2000-områdena genom tillförsel av kväve. Bolaget anser därför att det saknas skäl att följa upp kvävehalten i Natura 2000-områdena.

F.5 Övriga frågor om infiltrationen

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 11) anser att villkorsförslag 15 och 16 bör justeras så att infiltrationen avslutas när vattennivån i tåkten når +10 meter över havet. Bolaget bör också informera tillsynsmyndigheten om när så har skett.

Heidelberg Materials har justerat sitt yrkande 2(a) samt villkorsförslag 15 och 16, i enlighet med Naturvårdsverkets synpunkt, se avsnitt C.1, C.2.3 och C.2.4 ovan.

En svårighet med att slutpunkten för skyddsåtgärderna knyts till en viss vattennivå i tåkten är att framtida vattenuttag från grundvattensystemet eller från tåktsjön kommer att försena vattenuppfyllnaden. Bolaget har övervägt olika alternativ för att hantera att åliggandet kan bli oskäligt betungande om det är andra parter som fördröjer uppfyllnaden av sjön. Bolaget har dock inte lyckats konstruera ett villkor som hanterar detta, utan frågan får lösas i framtida prövningar av användning av vattenresursen och genom eventuella ändringar av förevarande tillstånd. Ett möjligt scenario är att den som vill nyttja vattenresursen får ta över ansvaret infiltrationen.

Bolaget anser, delvis mot ovanstående bakgrund, att det är motiverat att i villkor 15 och 16 lämna utrymme för att skyddsåtgärderna kan avslutas innan vattennivån i tåkten når +10 meter över havet. De utförda beräkningarna visar att vattenvinster/förluster i Natura 2000-områdena under växtperioden är mycket små när sjön är +7,5 meter över havet och har försvunnit när vattennivån i den framtida tåkten är nära +10 meter över havet, se avsnitt D i kompletteringen (aktbil. 37). Inte minst med hänsyn till att utredningen i målet visar att påverkan på Natura 2000-områdena väntas bli mycket liten är det rimligt att avsluta infiltrationen och istället påskynda vattenuppfyllnaden av File hajdar-sjön om det kan visas att den inte längre har någon reell betydelse för syftet att skydda Natura 2000-områdena. Bolaget har lagt in skrivningar i villkor 15 och 16 som lämnar utrymme för detta.

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 8.1) med hänvisning till länsstyrelsens och Naturvårdsverkets yttranden (aktbil. 182, s. 4 och aktbil. 220, s. 6) förelagt bolaget att återkomma med ett reviderat villkorsförslag 17 vad avser antalet tillfällen tillsynsmyndigheten får besluta om ändrad infiltrationsmängd. Domstolen har föreslagit att mandatet ska utsträckas till en gång per kalenderår.

Efter den större revidering som gjorts av infiltrationsvillkoren föreslår bolaget inte längre villkor 17. Bolaget föreslår inte heller någon delegation kopplad till det nya infiltrationsvillkoret.

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 8.2 och 8.3) med hänvisning till Naturvårdsverkets och länsstyrelsens yttranden (aktbil. 220, s. 6 och aktbil. 182, s. 5) förelagt bolaget att återkomma med en redogörelse för vilka volymbegränsningar som följer av formuleringarna i villkor 17 avseende tillgång till vatten respektive infiltrationsanläggningarnas tekniska kapacitet. Bolaget bör även återkomma med en utförlig motivering till prioritetsordningen mellan olika behov som anges i villkor 17 och överväga hur villkoret kan utformas för att Natura 2000-områdenas behov i alla scenarier kan tillgodoses.

Villkor 17 – som inte längre finns bland bolagets villkorsförslag – gav tillsynsmyndigheten en möjlighet att justera skyddsåtgärderna infiltration i berg och infiltration i jord för att möta förändringar som *inte har med täktverksamheten att göra*. Utgångspunkten, innan justeringar enligt villkor 17 ens aktualiseras, är alltså att verksamheten med föreslagna skyddsåtgärder inte innebär någon påverkan på vattenförhållandena i Natura 2000-områdena. Att skyddsåtgärderna får denna effekt är alltså något som hanteras utanför ramen av villkor 17.

Villkor 17 gav tillsynsmyndigheten en möjlighet att justera beslutade infiltrationsmängder på ett sätt som avviker från vad som behövs för att säkerställa att någon påverkan på vattenförhållandena i Natura 2000-områdena inte uppstår. Villkor 17 gav tillsynsmyndigheten en möjlighet att besluta om en ökad infiltrationsmängd om yttre, och i förhållande till bolagets verksamhet externa förhållanden, exempelvis utdikningar, medför att vattentillförseln till Natura 2000-områdena minskar. En sådan ökning handlar inte om att säkerställa att täktverksamheten inte har någon påverkan på vattenförhållandena i Natura 2000-områdena. Detta säkerställs utanför ramen av villkor 17. Ökningen skulle i stället handla om att den resurs som finns på plats genom

bolagets logistik och utrustning för skyddsåtgärderna används för att täcka upp för den minskade tillförseln av vatten till Natura 2000-områdena.

Sammantaget innebar villkor 17 att bolaget gav tillsynsmyndigheten en möjlighet att använda bolagets system för skyddsåtgärder, dock i syfte att hantera förändringar i vattenförhållandena inom Natura 2000-områdena som inte har med bolaget verksamhet att göra. Eftersom det var en möjlighet som är helt frikopplad från taktens påverkan på vattenförhållandena menar bolaget att det är en fullt rimlig begränsning att tillsynsmyndigheten inte kan fatta beslut om infiltrationsmängder som överstiger vad bolagets system och logistik klarar av.

Bolaget vill understryka att för den infiltration som krävs för att säkerställa att File hajdar-takten inte påverkar vattenförhållandena i Natura 2000-områdena finns det ingen teknisk eller volymmässig begränsning. Bolaget kommer med god marginal att kunna infiltrera de vattenmängder som behövs. Utrustningen kan dessutom kompletteras om så behövs.

Vad gäller vattenresursen kommer det under de första åren vara ett mindre inläckage i File hajdar-takten och magasinerna är inte fyllda. Bolaget har dock i sina vattenbalanser konservativt avsatt 300 000 m³ för dricksvattenförsörjningen från året. I praktiken kommer regionen inledningsvis avropa 40-80 000 m³. Även vad gäller vattenresursen finns det alltså mycket goda marginaler.

Eftersom det inte finns någon risk att vattenresursen inte räcker till att avsedda ändamål ser bolaget inget behov av att det föreskrivs i villkor att infiltrationen i berg ska prioriteras. Bolaget har i och för sig inte heller något emot ett sådant stadgande.

F.6 Ridåinjektering

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 1) med hänvisning till Naturvårdsverkets yttrande (aktbil. 220, s. 7) förelagt bolaget att återkomma med en fördjupad motivering till om den i villkorsförslag 32 angivna effekten är välavvägd eller om det finns skäl att ställa skarpare krav. Länsstyrelsen (aktbil 181, s. 6) påpekar, i förhållande till undantag enligt vattenförvaltningsförordningen, att effekten skulle öka vid tätare injekteringspunkter, och menar att trots ökad resursåtgång och klimatpåverkan ska vinsten för grundvattenförekomsten och naturmiljön vara utgångspunkt för bedömningen.

Injekteringen – och de andra skyddsåtgärderna – är utformade med beaktande av åtgärdernas samlade och samverkande effekt. Åtgärderna ska tillsammans mildra effekten för grundvattenförekomsten och förhindra påverkan på Natura 2000-områdena. Injekteringen kommer året om att minska inflödet av vatten till File hajdar-täkten, men en lika viktig funktion är att under infiltrationsperioden (ca april–oktober) förhindra att infiltrerat vatten rinner tillbaka in i täkten. På det viset samverkar injekteringen och infiltrationen.

Tätheten i injekteringsvillkoret (villkor 32) är utformad mot bakgrund av vad ridåinjekteringen vid Västra brottet visat går att uppnå.⁹ Nivån i villkoret är en lägstanivå för ridåinjekteringens effekt. Den tätande effekten kommer att bli större i de delar av berget som är mer genomsläppligt än 2×10^{-6} m/s. På de mest genomsläppliga strukturerna kommer effekten bli mycket stor och överstiga 90 procent. Bolaget noterar att även av Region Gotland anlita expertis bedömer att förslaget är rimligt (aktbil. 222, s. 2).

Mer injektering bedöms kunna öka den tätande effekten med ytterligare några procent, dock till priset av betydande kostnadsökningar och resursförbrukning. Att uppnå en tätande effekt utöver vad som föreskrivs genom villkorsförslag 32 är dock inte nödvändigt för att uppnå den samlade och avsedda effekten av skyddsåtgärderna. Den i villkor 32 angivna effekten innebär därför en god avvägning mellan å ena sidan tätande effekt och å andra sidan kostnader och resursförbrukning. Ett krav på att åtgärden ska uppnå en högre tätande effekt skulle på sin höjd innebära en något minskad vattenförbrukningen vad gäller det länshållningsvatten som infiltreras i berg.

Vad gäller länsstyrelsens synpunkt vill bolaget avslutningsvis understryka att vinsten för Mellersta Gotland – Roma och berörd naturmiljö varit utgångspunkten för avvägningen av skyddsåtgärdernas samlade effekt. Tillsammans uppnår skyddsåtgärderna en god effekt och medför därigenom vinster för såväl grundvattenförekomsten som omkringliggande naturmiljöer. Den ytterligare effekt som kan uppnås genom mer injektering ger en mycket begränsad vinst samtidigt som den medför stor resursåtgång. Som påpekades i avsnitt D.3 ovan vidhåller bolaget att rekvisitet i 4 kap. 12 § tredje punkten VFF är uppfyllt.

⁹ Se om detta ansökansbilaga B3.3F samt bilaga 10 och 14 till kompletteringen (aktbil. 47 och 51).

Länsstyrelsen anser (aktbil. 182, s. 2) att det för ridåinjekteringen vid File hajdar-täkten ska fastställas ett funktionskrav för åtgärden som helhet. Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 7) anser att villkor 32 behöver kopplas till en tydlig metod för att identifiera de punkter som behöver injekteras samt en redogörelse för hur, och till vilken nivå, bolaget avser att kvalitetssäkra effekten. Verket vill att det förtydligas inom ramen för prövningen hur detta ska ske.

Bolaget anser att de villkor som föreslås för injekteringen är ett funktionskrav, och vidhåller av de skäl som redovisas i avsnitt L i kompletteringen (aktbil 37) att villkorsutformningen är lämplig. De förtydliganden som Naturvårdsverket efterfrågar redovisas i Bilaga 9.

F.7 Restaurering av strandvallar

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 3) med hänvisning till länsstyrelsens och Naturvårdsverkets yttranden (aktbil. 182, s. 11 och aktbil. 220, s. 9f) förelagt bolaget att se över vilka strandvallar som ska restaureras och inkomma med justeringar i villkorsförslaget som bedömts nödvändiga. Länsstyrelsen anser att bolaget enbart ska restaurera den mellersta strandvallen och inte Ancyclusvallen. Naturvårdsverket anser att bolaget ska restaurera båda vallarna samt att det särskilda kontrollprogrammet för restaureringen ska gälla under minst 20 år.

Heidelberg Materials justerar villkorsförslag 19 på så sätt att både Ancyclusvallen och den mellersta strandvallen ska restaureras samt att kontrollprogrammet ska gälla i minst tjugo år från restaureringen, i enlighet med Naturvårdsverket önskemål, se avsnitt C.2.7 ovan.

Länsstyrelsens invändning att restaureringen av Ancyclusvallen – vilket är en åtgärd som rekommenderas i bevarandeplanen för Natura 2000-området Hejnum Kallgate – medför skada på Natura 2000-området besvaras strax nedan.

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 2) med hänvisning till länsstyrelsens och Naturvårdsverkets yttranden (aktbil. 181, s. 11 och aktbil. 220, s. 8f) förelagt bolaget att inkomma med en fördjupad redogörelse och motivering till varför förändringarna till följd av igenläggningen av Ancyclusvallen inte skadar Natura 2000-naturtyperna samt redovisa (i) lokalisering av rikkärr och agmyr som bedöms nyskapas, (ii)

trädklädda betesmarker som försvinner och (iii) vilka naturvärden berörda områden har idag.

Heidelberg Materials vidhåller att de förändringar som restaureringen av Ancyclusvallen ger upphov till inte kan betraktas som skada på området enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken, utan tvärtom är en förbättring av dess naturvärden.

Som bolaget (avsiktligt) utformat restaureringen blir effekten att den totala arealen i Natura 2000-området av den i området ovanligare och av det skälet mer skyddsvärda naturtypen rikkärr ökar och att antalet kalktuffkällor möjligen blir fler, på bekostnad av en tillfällig förlust av den vanliga naturtypen trädklädd betesmark. Konkret väntas ca 0,4 hektar lågkvalitativt rikkärr övergå i agmyr och i gengäld skapas ca 2 hektar rikkärr av god kvalitet. För naturtypen trädklädd betesmark får en nettominusning om 5–6 hektar. Förlusten av trädklädd betesmark bedöms vara temporär eftersom det inom och invid Natura 2000-området finns flera ytor som med tiden kommer att utvecklas till trädklädd betesmark om nuvarande skötsel fortsätter. Över tid skulle därmed inte arealen trädklädd betesmark minska. Se vidare Bilaga 10, som även inkluderar de efterfrågade kartorna över befintliga och nya naturtyper (avsnitt 5).

Heidelberg Materials menar att bedömningen enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken av om en åtgärd skadar ett Natura 2000-område ska utgå ifrån åtgärdens effekt på Natura 2000-området som helhet. Synsättet att ingen specifik yta som idag är rikkärr får övergå i en annan naturtyp trots att det totalt sett blir mer rikkärr i området vore kontraproduktivt. Övergången av 0,4 hektar rikkärr till agmyr ska därför inte betraktas som en skada. Vad gäller (den tillfälliga) nettoförlusten av ca 5,7 hektar trädklädd betesmark menar bolaget att en liten förlust av sådan yta i ett område som skyddas för sina våtmarksvärden inte är negativt för området. Den trädklädda betesmark som försvinner övergår i rikkärr eller kalkfuktäng, dvs. våtmark av olika slag. Det finns också mycket stora ytor trädklädd betesmark kvar i Natura 2000-området.

Det stämmer som länsstyrelsen skriver att arealen rikkärr inte bedöms minska som en följd av den ansökta verksamheten, men bolagets ambition har varit att inte bara undvika negativ påverkan utan att också ge en positiv påverkan genom att öka arealen rikkärr och andra våtmarkstyper i Natura 2000-området. Sammantaget vidhåller bolaget att restaureringen ska utformas på det sätt som föreslagits och att dess effekter inte utgör en skada enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken.

Bolaget konstaterar avslutningsvis att det också är möjligt att utföra restaureringen på så sätt att den endast ökar kvaliteten i befintliga rikkärr utan att de hydrologiska förhållandena förändras i några andra ytor, se vidare avsnitt 3–4 i Bilaga 10. Svämningens utbredning justeras genom att utskovet sätts vid en annan dämningnivå.

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 3) med hänvisning till länsstyrelsens synpunkter (aktbil. 182, s. 11) angett att bolaget bör återkomma med ett utförligt resonemang kring vilken effekt som avses uppnås med restaureringen av strandvall(ar) samt redovisa vad som avses med ”avsedd effekt med avseende på lämplig vattenregim”.

Det övergripande målet med restaureringen är att bidra till en ökad areal samt förbättrad hydrologisk funktion för naturtypen rikkärr samt att tillskapa nya kalktuffkällor alternativt förbättra kvaliteten i befintliga kalktuffkällor. Skyddsåtgärden ska även bidra till en positiv vattenbalans för Hejnum Kallgate och Bojsvätar under framförallt vegetationsperioden genom en ökad vattenmagasineringshögt upp i avrinningsområdet. En mer detaljerad beskrivning av den eftersträvade effekten redovisas i Bilaga 10, avsnitt 3.

Texten ”avsedd effekt med avseende på lämplig vattenregim” finns inte längre kvar i villkorsförslaget.

F.8 Skyddsåtgärdernas enskilda och samlade effekt

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 6) uppger att det saknas en beräkning av skyddsåtgärdernas effekt var för sig.

En beräkning av effekten var för sig injekteringen, berginfiltrationen och vattenfyllnaden av Västra brottet finns i Bilaga 4, avsnitt 3 och 12. Av beräkningarna framgår att skyddsåtgärderna tillsammans ger bäst effekt, exempelvis genom att injekteringen förhindrar infiltrerat vatten att rinna tillbaka till File hajdar-täkten. En sammanfattning av alla skyddsåtgärdernas samverkande effekter återfinns i Bilaga 11. Här inkluderas även åtgärder som inte är direkt grundvattenrelaterade, såsom restaurering av strandvallar.

F.9 Uppföljning och övervakning

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 5 f. och 25) anser att bolaget ska ta fram ett kontrollprogram som omfattar såväl ekologiska som hydrologiska målbildindikatorer samt ett villkor om hur Natura 2000-områdenas våtmarker ska övervakas. Verket anser att kontrollprogrammet ska gälla under hela verksamhetstiden, dvs. i 30 år. Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 9 ff.) ser positivt på de i aktbil. 45 angivna principerna för övervakning av påverkan på hydrologin i berörda Natura 2000-områden och vill att bolaget åtar sig att genomföra den föreslagna förvaltningen. Länsstyrelsen har även ett antal synpunkter på innehållet i kontrollprogrammet.

Bolaget åtar sig nu att under verksamhetstiden (30 år) genomföra det tidigare föreslagna kontrollprogrammet (aktbilaga 45), se villkorsförslag 34 (avsnitt C.2.11). Programmet har reviderats efter länsstyrelsens synpunkter och biläggs som Bilaga 8. Två parametrar i programmet kommer att ingå i övervakningen av infiltrationen i berg, se avsnitt 6 i Bilaga 8.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 10) menar att tillsynsmyndigheten ska bemyndigas att besluta om ytterligare skyddsåtgärder om påverkan från täktverksamheten leder till att biologiska tröskelvärden enligt övervakningsprogram underskrids.

Bolaget motsätter sig förslaget. Den föreslagna delegationen innebär att tillsynsmyndigheten ges en närmast oinskränkt rätt att föreskriva nya skyddsåtgärder. Det är en olämplig ordning och skulle innebära att utgångspunkten att skyddsåtgärderna ska prövas som en del av tillåtlighetsfrågan enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken undergrävs. Bolaget lägger stor vikt vid att det inom ramen för tillståndsprövningen går att förutse vilka skyddsåtgärder som bolaget kan komma att behöva vidta. Bolaget vill även understryka att biologiska övervakning nu också knutits till uppföljningen av infiltrationen i berg, se avsnitt 6 i Bilaga 8.

G. Natura 2000-området File hajdar

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 14) anser att en förlust om 7 % av nipsippans befintliga och potentiella habitat på File hajdar, samt en förlust av 200–400 individer, utgör en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arten i Natura 2000-området File hajdar.

Som framgår av bolagets komplettering (aktbil. 37) framställs inte yrkandet för att bolaget bedömer att rekvisitet i 7 kap. 28a § miljöbalken är uppfyllt, utan reservationsvis, för det fall domstolen inte skulle dela bolagets bedömning. ett Heidelberg Materials vidhåller att nipsippan kommer att kunna fortleva i livskraftiga bestånd på File hajdar och i dess närområde och att den ansökta verksamheten inte riskerar att påverka artens bevarandestatus, se ansökansbilaga bilaga B10 och bilaga 3 till kompletteringen (aktbil. 40). Av underlaget framgår att högst en promille av populationen på File hajdar kommer att påverkas av verksamheten. Att den förlust av individer som avbaningen för med sig skulle utgöra ett problem ur bevarandesynpunkt, inom eller utanför Natura 2000-området, menar bolaget är uteslutet.

Vad gäller den av länsstyrelsen angivna habitatförlusten så utgår länsstyrelsen från att hela File hajdar hyser livsmiljöer för arten. Den procentuella habitatförlusten som länsstyrelsen anger avser alltså det utökade verksamhetsområdets andel av hela File hajdar. Länsstyrelsens utgångspunkt ska ställas mot inventeringar genomförda av Gotlands Botaniska Förening och länsstyrelsen vilka visar att huvudförekomsten är koncentrerad till Natura 2000-området och dess närhet, se figur 1 i bilaga 3 till kompletteringen (aktbil. 40). Det planerade verksamhetsområdet är placerat i ett område med låg täthet av plantor. I vissa delar av det ansökta verksamhetsområdet saknas arten helt. I andra delar ligger tätheterna på mellan 2,8–21 blommande plantor per hektar. Dessa siffror ska jämföras med kärnområdets 410 blommande plantor per hektar. Detta visar enligt bolaget att de delar som berörs av det ansökta verksamhetsområdet utgör en väsentligt sämre livsmiljö för nipsippa än kärnområdet.¹⁰

Vidare är verksamhetsområdet placerat på ett sätt som gör att verksamheten inte påverkar livsmiljöerna vare sig inom Natura 2000-området eller i andra delar av artens kärnområde. Den ansökta verksamheten förhindrar dessutom inte artens vidare spridning i någon riktning eller genetiskt utbyte mellan individer inom respektive utom Natura 2000-området. Ytterligare spridning österut kan i realiteten inte äga rum till följd av att ekologiska förutsättningar saknas i området öster om File hajdar.¹¹

¹⁰ Bilaga 3 till komplettering (aktbil. 40), avsnitt 3 och 4.

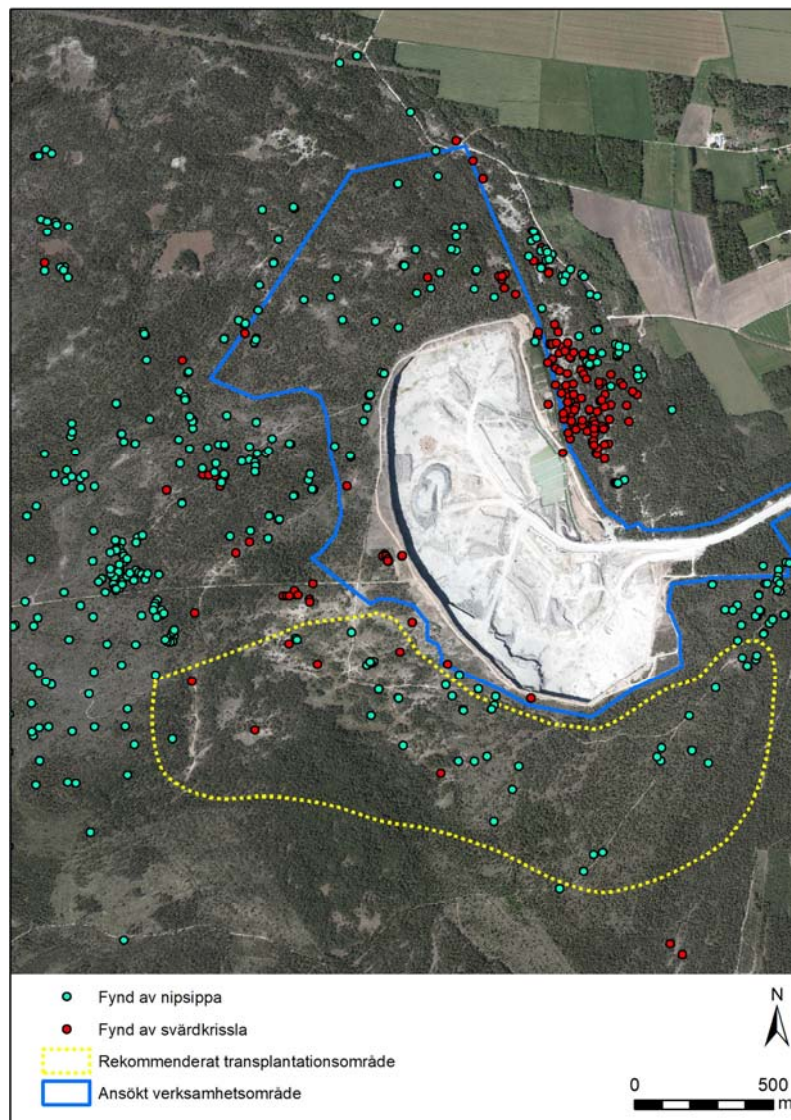
¹¹ Ibid.

Sammantaget vidhåller bolaget att verksamheten inte på ett betydande sätt påverkar arten i Natura 2000-området File hajdar (7 kap. 28 a §) och än mindre försvårar bevarandet av nipsippa i området (7 kap. 28–28 b §).

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 12) med hänvisning till länsstyrelsens yttrande (aktbil. 181, s. 13 f) förelagt bolaget att redovisa förslag på hur uppföljning av nipsippans populationsutveckling ska ske inom hela File hajdar samt ge förslag på lämpliga skyddsåtgärder.

För det fall att domstolen trots det ovan anförda finner det nödvändigt att bolaget vidtar skyddsåtgärder för nipsippa, föreslår bolaget nedanstående. Bolaget menar dock att det saknas skäl för åtgärderna i förhållande till Natura 2000-området File hajdar och artskyddsförordningen, och att de inte heller är proportionerliga som allmänna skyddsåtgärder enligt 2 kap. 3 § miljöbalken med hänsyn till verksamhetens ringa påverkan på arten.

- (i) att inom det område som markeras med gul streckad linje i kartan nedan, Figur 2, etablera minst 200 nya plantor av nipsippa samt att vid behov motverka igenväxning vid etableringsytorna för att upprätthålla goda livsbetingelser för de nyetablerade nipsipporna under tillståndstiden, samt
- (ii) att i samråd med tillsynsmyndigheten ta fram ett särskilt kontrollprogram som har syftet att säkerställa att etableringen av nipsippa uppnår önskat resultat. Etableringen ska anses lyckad när minst 200 plantor har överlevt i tre år efter sådden.

Figur 2. Område för insådd av nipsippa är markerat med gul streckad linje.

Antalet 200 motsvarar det antal plantor som växer inom det ansökta verksamhetsområdet. Att koncentrera åtgärderna till områden söder om File hajdar-täkten är ändamålsenligt av flera skäl. Av bolaget anlidade experter från Ecogain bedömer att området söder om täkten har bättre förutsättningar för att etableringen ska ge upphov till långsiktigt fortlevande individer med goda spridningsmöjligheter utifrån hur naturmiljöerna ser ut. Området norr om täkten hyser en tätare skog med sämre ljusinsläpp vilket passar nipsippan sämre. Därtill kommer att området norr om täkten utgör ett område där det är betydligt troligare att samhället kommer att prioritera mineralutvinning i framtiden jämfört med området söder om täkten, vilket skulle göra etableringen av nipsippor till en tillfällig åtgärd av (ännu mer) begränsad nytta.

H. Skyddade arter

H.1 Apollofjäril, svartfläckig blåvinge och väddnätfjäril

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 14 f) noterar att det av bolagets inventeringar framgår att ingen av de restaurerade områdena har uppnått gränsvärdet för apollofjärilens värdväxt, vit fetknopp. När det gäller svartfläckig blåvinge framgår att i flera av de restaurerade områdena har gränsvärdet för svartfläckiga blåvingens värdväxt, backtimjan, inte uppnåtts. Myndigheten påpekar att det hade varit önskvärt om bolaget redan hade prövat och utvärderat möjligheterna till translokalisering och frösådd av värdväxter.

Det stämmer att ett antal av restaureringsområdena inte når kriterierna för täckningsgrad, trots att restaureringen gett god effekt på antalet larver och adulta individer. Inom ramen för det pågående arbetet med att ta fram förslag på nya funktionalitetskriterier har såväl det ansökta brytområdet som restaureringsområdena laserscannats med drönare. Baserat på detta mycket exakta underlag kan man dra slutsatsen att kriterierna för täckningsgrad av träd och buskar bör justeras. Därtill har provrutor analyserats med hjälp av datoriserad bildanalys, vilket har visat att täckningsgraden av vit fetknopp är lägre i befintliga habitat än vad de manuella inventeringarna har gett vid handen. Även detta kriterium bör således justeras. Täckningsgraden för backtimjan är också föremål för analys och kriteriet kan komma att justeras. Analyserna håller på att färdigställas och de reviderade förslagen samt underlaget för dem kommer att ges in inom ett par veckor.

I sammanhanget ska nämnas att för några av de restaurerade ytorna avser statistiken mycket stora områden och restaureringen sker successivt inom dessa. I praktiken varierar täckningsgrad m.m. inom dessa stora områden och när det blir dags att ”kvitta” restaureringsområdena mot brytmark kan det ske successivt (dock alltid med områden av sådan storlek att det är fråga om biologiskt relevanta livsmiljöer). När en relevant del av ett restaureringsområde uppfyller kriterierna – exempelvis sju av tio hektar – kan alltså sju hektar habitat i brytområdet tas i anspråk. I resterande tre hektar av restaureringsytan får restaureringsarbetet fortsätta.

Vidare har Heidelberg Materials låtit ta fram ett kompletterande underlag avseende förutsättningarna för frösådd, translokalisering och ytterligare förstärkande åtgärder, se Bilaga 12. I underlaget redovisas exempel på hur förstärkande åtgärder såsom

frösådd och inplantering kan utföras. Callunas bedömning är att försök med frösådd och/eller inplantering inte är nödvändiga eftersom både vit fetknopp och backtimjan används mycket inom trädgård och infrastruktur och den allmänna kunskapen kring plantering av växterna är stor.

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 13) med referens till Naturvårdsverkets yttrande (aktbil. 220, s. 13f), förelagt bolaget att ta fram ett reviderat villkorsförslag P1 (respektive alternativförslag) som säkerställer att täckningsgraden av värdväxter för respektive fjärilsart ska överstiga angivna gränsvärden. Gränsvärdet ska uttryckas som ett medelvärde under ett antal år.

Bolaget motsätter sig att kriteriet för täckningsgrad ska uttryckas som ett medelvärde under ett antal år. En sådan konstruktion skulle innebära att nya brytområden som tidigast kan tas i anspråk tre år efter att restaureringsåtgärderna fått avsedd effekt. Det vore en stor risk i en samhällsviktig verksamhet och den måste därför vara motiverad av att det endast på detta sätt kan säkras att dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för arterna (4, 6, 14 och 15 §§ artskyddsförordningen). Bolaget menar att så inte är fallet. Inte heller har tidigare villkor utformats på det sättet.

Både backtimjan och vit fetknopp är fleråriga växter (backtimjan kan leva i bestånd i hundratals, till och med tusentals, år) och alltså inte är beroende av att frösa sig från år till år. Arterna är dessutom, när de väl etablerat sig, mycket torktåliga och motståndskraftiga. Vit fetknopp är extremt torkanpassad med en växtfysiologi som påminner om kaktusars. De åtgärder som utförs i restaureringsområdena minskar konkurrensen från andra arter vilket gynnar värdväxterna och ökar deras förutsättningar för spridning och vidare etablering. Sammantaget innebär nämnda förhållanden att när den täckningsgrad som behövs för att ett område ska vara funktionellt som habitat väl uppnått är det mycket osannolikt att habitatet förlorar sin funktionalitet till följd av en minskad täthet av värdväxter.

Även väddnätfjärilens värdväxt ängsvädd är flerårig och stabil i sin populationsdynamik, men kan dö av extrem torka. Under sådana extremår drabbas både befintliga och restaurerade habitat. En villkorskonstruktion över tre år innebär en risk för att ett enskilt år med mycket ogynnsamma förhållanden för ängsvädd medför att gränsvärdet inte kan uppnås förrän det ogynnsamma året inte längre räknas med. Det innebär en stor risk för verksamheten. Det är inte skäligt att bolaget får bära

den risken eftersom det ogynnsamma året har samma konsekvenser för befintliga som restaurerade habitat, och behövs inte heller för att dispensen ska kunna ges.

Om domstolen trots det ovan sagda finner att täckningsgraden ska bedömas över en längre tid, menar bolaget att detta bör formuleras så att ett område får användas för kvittning när det ett år har uppfyllt kriterierna men att området därefter ska inventeras i ytterligare två år, eller tills medelvärdet är uppfyllt, innan det betraktas som färdigt och kan överföras till kvoten av områden som endast övervakas i bibehållande syfte.

För att efterkomma domstolens föreläggande har bolaget tagit fram ett reviderat förslag till provisoriska föreskriften P1 (tillägg i kursiv stil).

De områden som markeras på kartan i bilaga H till ansökan ska betraktas som livsmiljöer för svartfläckig blåvinge, apollofjäril respektive väddnätfjäril och ska ersättas med nya livsmiljöer. Nya livsmiljöer ska betraktas som funktionella när de är av minst lika stor yta som de livsmiljöer som vid var tid har gått förlorade samt uppnår den genomsnittliga mängd värdväxt och täckningsgrad för träd- respektive buskskikt som i ansökningshandlingarna har redovisats ge god funktionalitet som habitat.

När en ny livsmiljö första gången har uppnått kriterierna för god funktionalitet får motsvarande yta livsmiljö tas i anspråk i brytområdet. Den nya livsmiljön ska inventeras årligen till dess att den genomsnittliga mängden värdväxter och täckningsgrad för träd- respektive buskskikt i den nya livsmiljön uppfyller kriterierna för god funktionalitet som ett medelvärde över tre åren.

Motsvarande revidering kan infogas i alternativvillkor 21. Bolaget vidhåller dock, av ovan angivna skäl, sina tidigare förslag till föreskrift och villkor.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 13–14) anser att nya villkor för fjärilshabitatens funktionalitet ska arbetas fram innan tillstånd ges. Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 14) har ingen invändning mot att bolaget utreder alternativa kriterier under en prövotid och menar att bolaget då även bör utreda hur hänsyn ska tas till årliga variationer av värdväxternas täckningsgrad och hur kontinuerlig funktionalitet ska tillförsäkras.

Heidelberg Materials vidhåller att det inte finns hinder mot att frågan skjuts upp under en prövotid, av de skäl som anges i avsnitt G i kompletteringsyttrandet (aktbil. 37).

Bolaget har justerat sitt förslag till utredningsföreskrift U1 enligt Naturvårdsverkets önskemål, se avsnitt C.2.14 ovan.

H.2 Nipsippa

Länsstyrelsen (aktbil 181, s. 15–16 och aktbil. 182, s. 14) menar att förbudet i 7 § artskyddsförordningen aktualiseras om påverkan på populationen inte är obetydlig, och att den ansökta täktverksamheten har en inte obetydlig påverkan på nipsippepopulationen. Länsstyrelsen bedömer att med de skyddsåtgärder som myndigheten föreslår kan dispens medges.

Bolaget vidhåller av de skäl som tidigare anförts att förbudet i 7 § utlöses först när det är fråga om påverkan på artens bevarandestatus, om syftet med verksamheten uppenbart är ett annat än att plocka, gräva upp eller på annat sätt skada växter, se avsnitt F.2 i kompletteringen (aktbil. 37).

Vad gäller påverkan på populationsnivå är bedömningen, som redovisas i bilaga 3 till kompletteringen (aktbil. 40), att 200–400 plantor försvinner till följd av den ansökta verksamheten, men i värsta fall bedöms antalet kunna uppgå till cirka 550 plantor. Nipsippans population på File hajdar beräknas omfatta 380 000–500 000 plantor. Den antalsmässiga påverkan är därmed omkring 0,005–0,1 % av populationen. Detta utgör en försumbar del av den totala populationen och arten väntas fortsätta förekomma rikligt på File hajdar, utan att genomgå bestående populationsnedgångar till följd av verksamheten.

För det fall domstolen bedömer att det krävs en dispens för påverkan på arten och att det därtill krävs skyddsåtgärder för att uppfylla rekvisitet i 14 § andra punkten artskyddsförordningen ("inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde") redovisas möjliga åtgärder i avsnitt G ovan.

H.3 Svärdskrissla

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 15) bedömer att svärdskrisslans lokala population på File hajdar kan fortleva i livskraftiga individantal åtminstone så länge de föreslagna skyddsåtgärderna har effekt och att bolaget behöver åta sig att genomföra skyddsåtgärderna under minst 100 år.

Vad avser skyddsåtgärder för svärdskrissla anser bolaget att det åtagande som gjorts i ansökan är väl tilltaget och fullt ändamålsenligt, och att det saknas skäl att förlänga åtagandet från tillståndsperioden (30 år) till 100 år. Redan 30 år är en i sammanhanget

mycket utsträckt tidsperiod sett utifrån att det rör en relativt begränsad påverkan (10 %) på ett individrikt bestånd (30 000 stjälgar) av arten och att all befintlig kunskap pekar på att arten kan fortleva i ett livskraftigt bestånd på File hajdar även utan att någon skyddsåtgärd vidtas.

Hundra år är även en lång tidsperiod sett utifrån att arten är nationellt fridlyst (8 § artskyddsförordningen) och alltså inte ingår bland de av EU utpekade fridlysta arterna. Detta innebär att fridlysningen inte omfattar artens livsmiljö, utan endast förbjuder plockning, uppgrävning eller skadande av exemplar av arten samt borttagning eller skada av frön eller andra delar.

Sammantaget är ett villkor om att upprätthålla artens livsmiljö i 100 år, utan hänsyn tagen till populationsutvecklingen varken på denna eller andra lokaler, inte skäligt. Det får dessutom anses föreligga en stor osäkerhet kring hur regelverken kan komma att förändras inom en period på 30 år. En utredning av bestämmelserna om nationell fridlysning, som syftar till att revidera regelverken, pågår just nu och det är inte osannolikt att regelverken hinner ändras mer än en gång under File hajdar-täktens tillståndsperiod.¹² Av denna anledning förefaller det rimligt att efter 30 år låta samhället göra en ny avvägning i frågan, där intresset att bevara svärdkrissla öster om File hajdar-täkten vägs mot andra eventuella anspråk på markområdet.

Därtill är igenväxningen öster om File hajdar-täkten som bedöms kunna missgynna arten på längre sikt en, ur ett mänskligt perspektiv, mycket långsam process. I figur 2 i aktbilaga 54 (bilaga 17 till kompletteringen) presenteras ortofoton från år 1975 respektive år 2022 som visar hur vegetationen har utvecklats i området under de första 40 åren som File hajdar-täkten var aktiv. Som framgår redan för blotta ögat så är det ingen radikal igenväxning som skett under denna period, utan det rör sig om en viss förtätning av de skogliga miljöerna samt att buskar och träd har gynnats i övergångszonerna mellan våtmark och skog. Ifall en återställning till hur området såg ut vid täktens öppnande 1983 skulle genomföras år 1 av den nu ansökta tillståndsperioden kan man utifrån detta anta att igenväxningen inte skulle ha "kommit i kapp" igen vid tillståndsperiodens utgång efter 30 år. Således kan bolagets åtagande om att vidmakthålla en för svärdkrisslan gynnsam växtsuccession under tillståndsperioden

¹² Regeringskansliet, Klimat- och näringslivsdepartementet, Naturmiljöenheten, *Bilaga till protokoll § 2 i ärendet KN2024/01639 Uppdragsbeskrivning, 2024-08-20.*

också antas ge efterverkningar (i form av positiva effekter för svärdrissla) i decennier efter att åtagandet har löpt ut och skötseln upphör, förutsatt att inte samhället då prioriterar en annan markanvändning.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 16) uppger att bolaget åtagit sig kompensationsåtgärder i form av transplantation av svärdrissla och anser att artskyddsdispensen för svärdrissla bör förenas även med krav på kompensationsåtgärder i form av frösådd.

Bolaget har inte åtagit sig att transplantera svärdrissla. Bolaget anser inte heller att några ytterligare åtgärder än den röjning som bolaget åtagit sig (villkor 25) är nödvändiga för den ansökta dispensen.

H.4 Fladdermus

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 22) anser att det vore mer ändamålsenligt om åtagande nr 8 i bolagets komplettering, dvs. att anpassa belysningen i och runt tåkten för att minska påverkan på fladdermöss, innehöll ett tillägg om att använda rörelsedetektorer för att uppnå önskar resultat.

Heidelberg Materials har åtagit sig att undvika belysning utanför själva täkterna. På platser utanför täkterna där belysning behöver finnas ska belysningen vara fast installerad och ha skärmat, nedåtriktat ljus. Belysningen ska dessutom, i möjligaste mån, placeras lägre än trädtoppshöjd.

Bolaget anser att det vore olämpligt att använda rörelsedetektorer för att ytterligare begränsa verksamhetens påverkan på fladdermössens födosökning. Inom ramen för verksamheten kan det förekomma situationer när ljus utanför täkterna behövs samtidigt som rörelse i närområdet inte sker eller inte sker med sådan frekvens att belysningen hålls igång. Om belysningen i dessa lägen släcks kan det komma att inverka på säkerheten i och omkring täkterna och skapa arbetsmiljöproblem för den personal som jobbar i täkterna.

I. Riksintressen

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 17–19) och Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 15–18) anser att den sökta verksamheten riskerar att medföra en påtaglig skada på riksintresset för naturvård. Myndigheterna anser att bedömningen av om påtaglig skada kan uppstå ska beakta att riksintresseområdet hyser olika naturtyper och att

området som tas i anspråk bör bara jämföras med den del av riksintresset som File hajdar utgör, samt att det är missvisande att jämföra areella förlust av en viss naturtyp med samma naturtypsareal i hela riksintresseområdet, särskilt eftersom File hajdars alvar har ett högre naturvärde.

Bolaget har inget att invända mot myndigheternas beskrivning i sak av naturvärdena i riksintresseområdet. Bolaget konstaterar att beskrivningarna vinner gott stöd i underlagsutredningarna i målet.

Heidelberg Materials vidhåller att det inte föreligger någon risk för påtaglig skada på riksintresset för naturvård, se avsnitt O.2 i ansökan och avsnitt H i bolagets kompletteringsskrift (aktbil. 37). Som tidigare framhållits är det mycket svårt att peka ut områden inom riksintresseområdet som skulle vara av större naturvärde än andra områden. Enligt bolaget är det därför mer relevant att betrakta hela riksintresseområdet som en stor och sammanhängande värdekärna för biologisk mångfald, än att peka ut lokala områden med höga naturvärden. I linje med praxis ska skadebedömningen göras mot bakgrund av områdets naturmiljö som helhet.¹³

Naturvårdsverket förespråkar ett mer lokalt synsätt, där bedömningen sker utifrån skilda naturområden och värdekärnor. Om domstolen delar verkets bedömning vill bolaget på nytt framhålla att den planerade verksamheten utformats för att undvika de allra mest känsliga områdena för biologisk mångfald, se bilaga 18 till kompletteringen (aktbil. 55) och avsnitt 9.2.1 i MKB. Vad gäller verkets synpunkter i övrigt hänvisas till avsnitt H i bolagets kompletteringsskrift (aktbil. 37). Bolaget konstaterar att mark- och miljödomstolen vid prövningen av 2017 års ansökan fann att då sökt verksamhet inte förväntades medföra någon påtaglig negativ påverkan på riksintresset för naturvård.¹⁴ Den nu ansökta verksamheten avser förvisso ett större brytområde, men inkluderar också mer omfattande skydds- och kompensationsåtgärder för omgivande naturmiljöer.

¹³ MÖD 2006:48.

¹⁴ MMD Nacka, dom 2020-01-17 i mål M 7575-17, s. 150

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 16) anger att endast ungefär hälften av det nya brytområdet vid File hajdar-täkten i nuläget utgör riksintresse för mineralutvinning medan hela utgör riksintresse för naturvården.

Efter den senaste revideringen av riksintresseområdet är hela det föreslagna brytområdet utpekad som riksintresse för värdefulla ämnen eller material.¹⁵ För hela brytområdet krävs alltså – för det fall domstolen finner att en påtaglig skada på riksintresset för naturvård uppstår – en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken mellan dessa två riksintressen. I avvägningen enligt 3 kap. 10 § miljöbalken bör det enligt bolaget också beaktas att riksintresset med mineral sammanfaller i sitt syfte med utpekandet av området som ett område av betydelse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § första stycket miljöbalken.

I sammanhanget vill bolaget upplysa om att MSB den 4 november remitterade ett förslag om att utpeka brytområdet, den obrutna kalkstensfyndigheten samt cementfabriken med dess hamn som riksintresse för totalförsvarets civila del (se karta i Bilaga 13. Större delen av det föreslagna riksintresseområdet är idag utpekad som område av betydelse för totalförsvaret.¹⁶

I det remitterade beslutsförslaget, vilket biläggs som Bilaga 13, redovisar myndigheten att det råder brist på inhemska försörjningsalternativ och att importmöjligheterna vad avser cement är begränsade, både på kort och lång sikt. Brytningen av kalk- och mägersten samt tillverkning av cement i Slite bedöms utgöra en grundförutsättning för en fungerande cementförsörjning och en samhällsviktig verksamhet som är nödvändig för totalförsvaret.

J. Ekologisk kompensation

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 14) med hänvisning till Naturvårdsverkets yttrande (aktbil. 220, s. 20f) förelagt bolaget att ta fram ett reviderat villkorsförslag 26 som inte bygger på CLIMB-modellen. Enligt domstolen är CLIMB-modellen inte fullt ut utvärderad för svenska förhållanden och det är därför oklart om modellen värderar förlusten av naturvärden korrekt. Vidare konstaterar domstolen att varken tillsyns-

¹⁵ Se not 5 ovan.

¹⁶ Se karta i Figur 5.1 på s. 23 i MKB, ansökansbilaga B.

eller prövningsmyndigheten råder över modellen och att det därför framstår som otillfredsställande att föreskriva villkor som baseras på ett poängsystem i en beräkningsmodell som kan vara föremål för ändringar under tillståndstiden.

I Bilaga 14 redovisas hur CLIMB-modellen är utformad och hur CLIMB tar hänsyn till naturvärden under svenska förhållanden. Som framgår av avsnitt 3 är CLIMB helt uppbyggd runt naturvärdesinventering enligt svensk standard. CLIMB har dessutom konstruerats på ett sätt som innebär en exponentiellt ökande värdering av områden med höga naturvärden. Jämfört med en mer traditionell värdering enligt svensk standard värderas förlusten av höga naturvärden inom brytområdet högre av CLIMB.

Heidelberg Materials eller de miljökonstulter som anlitas känner inte till någon annan värderingsmodell än CLIMB i Sverige. CLIMB togs fram just för att det saknades ett sådant verktyg, se vidare Bilaga 14.

Heidelberg Materials har i syfte att efterkomma domstolens föreläggande övervägt flera alternativa utformningar av kompensationsvillkor. Bolaget har kunnat konstatera att kompensationsvillkor traditionellt är vaga i fråga om vad som ska uppnås med en kompensationsåtgärd. Det anges exempelvis att kompensationsåtgärder ska utföras för att, satt i relation till den sökta verksamhetens påverkan, ”*uppväga skador*”,¹⁷ ”*kompensera för den förlust...*”¹⁸, ”*kompensera bortfallet*”¹⁹, ”*motsvara förlusten*”²⁰ eller ”*motsvara värdet*”.²¹ I inget av dessa exempel anges dock när skadan är uppvägd, hur bortfallet ska värderas eller hur det tillkommande naturvärdet ska bestämmas. Naturvårdsverket ger i sin handbok exempel på, enligt myndigheten, bra villkor för kompensationsåtgärder.²²

Exempel 1: Bolaget ska utföra åtgärder för att skäligen kompensera för den förlust av naturvärden som uppkommer genom utvidgningen av sandmagasinet och det nya vattenmagasinet. Kompensationsåtgärderna ska utföras inom något av områdena [...], eller inom ett annat ändamålsenligt område. Kompensation-

¹⁷ MMD Nacka, dom den 10 oktober 2024 i mål M 1540-23, villkor 28.

¹⁸ MMD Nacka, dom den 22 oktober 2020 i mål M 5470-19, villkor 5; samt dom den 27 januari 2023 i mål M 5178-21, villkor 9.

¹⁹ MMD Nacka, dom den 28 april 2022 i mål M 8249-20, länsstyrelsens förslag till kompensationsvillkor på s. 9.

²⁰ MMD Nacka, dom den 4 maj 2020 i mål M 1498-19, villkor 7.

²¹ Ibid, länge ner i samma villkor.

²² Naturvårdsverket, handbok 2016:1, *Ekologisk kompensation – en vägledning om kompensation vid förlust av naturvärden*, februari 2016, s. 99.

såtgärderna ska avse ett område som omfattar minst 250 ha skogsmark, i enlighet med den av bolaget redovisade principen om säkerhetsmarginal, och som är lämpligt för de åtgärder som redovisats i kompensationsutredningen. Avgränsning av det valda området, en detaljerad beskrivning av åtgärderna och hur området ska förvaltas och skyddas ska redovisas till tillsynsmyndigheten i form av en detaljerad kompensationsplan senast ett år från lagakraftvunnen tillståndsdom. Avverkning i område med höga naturvärden får inte ske innan planen redovisats till och godkänts av tillsynsmyndigheten.²³

Exempel 2: Bolaget ska vidta åtgärder för att kompensera för den förlust av naturvärden inom områdena [...] enligt genomförd naturvärdesinventering ([...]) samt den förlust av s.k. vitryggshabitat inom området för sand- och klarningsmagasin som verksamheten kommer att ge upphov till. Vidare ska bolaget vidta åtgärder för att förbättra miljön för fladdermöss i området. Ett förslag till plan för genomförande av erforderliga åtgärder ska senast den 31 december 2014 ges in till Länsstyrelsen i Dalarnas län för godkännande. Av planen ska framgå vilka områden som omfattas av åtagandet, vilka åtgärder som planeras för att kompensera för bortfallet av habitat och värdefulla miljöer i övrigt samt en tidplan för åtgärdernas genomförande.²⁴

Redovisade exempel är vagare än Heidelberg Materials villkorsförslag 26 och innebär att det resultat som ska uppnås inte konkretiseras. De ovan redovisade villkoren innebär att det blir svårare för både tillsynsmyndigheten och verksamhetsutövaren att veta när villkoret är uppfyllt. Såväl Ecogain som undertecknande ombud har erfarenhet av att ett dylikt villkor i praktiken mynnar ut i att man har olika syn på när villkoret är uppfyllt. De vaga formuleringarna står dessutom i strid med gällande praxis för hur tillståndsvillkor ska utformas, vilken bland annat innebär att villkor ska utformas så att de kan utgöra grund för att konstatera om en överträdelse har begåtts och därmed ligga till grund för påföljder enligt sanktionssystemet.²⁵

Bolaget har även övervägt ett villkor som exakt anger vilka naturvärdeshöjande åtgärder som ska vidtas och inom vilka områden. Ett sådant villkor skulle dock bli alldeles för detaljerat och dessutom innebära att åtgärderna läses i ett för tidigt skede. Skälet för detta utvecklas i svaret på de närmast följande synpunkten nedan. Ett sådant villkor dessutom hade förutsatt att domstolen redan nu värderar i vad mån de föreslagna åtgärderna kompenserar för den påverkan som verksamheten innebär på naturmiljöerna i området, för att ta ställning till om compensationen är tillräcklig. För denna värdering hade domstolen behövt analysera naturvärdena inom ianspråktaget

²³ MMD Umeå, dom den 3 oktober 2014 i mål M 3093-12, villkor 29, s. 14. Observera att Naturvårdsverkets handbok felaktigt anger datum för domens meddelande till den 20 mars 2014.

²⁴ MMD Nacka, dom den 20 mars 2014 i mål M 3812-12, villkor 12, s. 4.

²⁵ NJA 2010 s. 310.

område och värdet av kompensationen på ett sätt som motsvarar den analys som CLIMB-modellen föreskriver. Bolaget har av detta skäl avfärdat ett villkor som exakt listar de kompensationsåtgärder som ska vidtas.

Ett sista alternativ som bolaget övervägt är att villkoret knyts till resultatet av naturvärdesinventering enligt svensk standard i såväl ianspråktaget område som inom kompensationsområdena. Ett sådan villkor skulle kunna formuleras som att bolaget genom aktiva åtgärder ska höja naturvärdet från klass 2 till klass 1 avseende X-hektar mark inom de områden och i enlighet med de principer som anges i kompensationsplanen, alternativt att genom skydd av områden om X hektar med naturvärdesklass 1 bidra till ett långsiktigt säkrande av dessa naturvärden. Ett sådant villkor skulle dock motsvara den underliggande metodiken i CLIMB samtidigt som villkoret skulle bli trubbigare och mindre flexibelt. En stor fördel med ett villkor som knyter an till CLIMB är att de naturvärdeshöjande åtgärderna kan anpassas efter hand. Dessutom fångar ett sådant villkor på ett tydligare och mer välgrundat sätt vad som ska uppnås för att aktuell naturvärdesförlust ska kompenseras. Det lär vara av just dessa skäl som kompensationsvillkor som hänvisar till CLIMB föreskrivits i fyra domar från senare tid.²⁶

Sammantaget har bolaget inte lyckats formulera något annat villkor som kan hantera en kompensation av sådan omfattning i tid och rum som det nu är fråga om, och samtidigt uppfyller kraven på rättssäkerhet. Bolaget vidhåller därför sitt förslag (med viss precisering, se strax nedan) och presenterar inget alternativ.

Vad gäller domstolens och Naturvårdsverkets synpunkt att det är olämpligt att knyta ett villkor till en föränderlig modell har bolaget justerat villkor 26 så att det knyts till nuvarande version av CLIMB-modellen, det vill säga version 1.²⁷ Ett annat alternativ är att villkoret specificerar att naturvärdena i det ianspråktaga området och i kompensationsområdena (efter vidtagna åtgärder) ska värderas utifrån samma version av modellen. I Bilaga 14, avsnitt 1.5, förklaras hur versionshanteringen av CLIMB-modellen ser ut. Underversioner av respektive huvudversion hanterar tekniska fel och

²⁶ Se MMD Umeå, dom den 5 april 2023 i mål M 1573-20, villkor 19, s. 8; MMD Umeå, deldom den 21 juni 2023 i mål M 1829-22, villkor 15, s. 6; MMD Umeå, deldom den 6 maj 2024 i mål 954-22, villkor 11.3, s. 14; samt MMD Umeå, dom den 5 juli 2024 i mål 302-23, villkor 57, s. 6. Samtliga refereras i Bilaga 14, avsnitt 1.3.

²⁷ Notera dock att så inte gjorts i andra fall, se föregående not.

förtydliganden. Uppdateringar av substantiell innebörd för själva beräkningarna hanteras genom nya huvudversioner.

Ändringarna i villkorsförslag 26 redovisas i avsnitt C.2.8 ovan.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 17) anser att kompensationsområdet och en övergripande inriktning för kompensationen behöver bestämmas innan tillstånd ges. Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 20) anser att bolaget bör inkomma med konkreta förslag på kompensationsåtgärder inom ett eller flera områden.

Bolaget vidhåller att en genom genomförandeplan som i större detalj beskriver vilka områden som ska ingå i kompensationen samt hur områdena ska skötas bör tas fram när det ansökta tillståndet har vunnit laga kraft, se ansökans avsnitt K samt kompletterings avsnitt I (aktbil. 37). Bolaget menar även att det underlag som getts in och ger en god bild av vilka mål som ska uppnås och vilka slags åtgärder som ska vidtas, se ansökansbilaga 12 och bilaga 19 till kompletteringen (aktbil. 56).

Det finns flera skäl att vänta till efter att tillståndsfrågan har avgjorts med att fastställa kompensationens exakta geografiska avgränsning och vilka konkreta kompensationsåtgärder som ska vidtas på vilken plats.

I ett projekt som det aktuella, där miljöpåverkan kommer att ske successivt över 30 år och där kompensationsåtagandet sträcker sig över 100 år, är en flexibel och adaptiv planeringsmetod avgörande. Att redan nu ta fram en fullständig och detaljerad kompensationsplan för stora områden med många olika naturtyper skulle kräva omfattande och detaljerade undersökningar och bedömningar av ett stort antal arter och naturmiljöer. Det vore en ineffektiv resursanvändning att påbörja detta arbete innan besked om tillstånd meddelas, och om så är fallet, vilka villkor som då gäller.

Vidare menar bolaget att tillsynsmyndigheten bör involveras i utformningen av kompensationsåtgärderna. Detta möjliggör att samlad expertis tas tillvara, och att planen kan anpassas för att möta tillsynsmyndighetens. Om en detaljerad kompensationsplan tas fram innan tillståndsbeslutet kan tillsynsmyndigheten inte involveras på ett ändamålsenligt sätt.

Vidare, eftersom kompensationsåtagandet sträcker sig över 100 år, är det viktigt att planen kan anpassas över tid. Metoder och prioriteringar för att bevara biologisk mångfald kommer sannolikt att utvecklas, och en fast plan riskerar att förhindra ett

adaptivt arbetssätt. Att binda åtgärderna till dagens kunskap och metoder innebär risk för ineffektiva eller kontraproduktiva insatser på sikt, särskilt i ljuset av potentiella förändringar i omvärlden, som klimatförändringar eller andra oförutsedda händelser.

Avslutningsvis ligger en stegvis planeringsmetod, där man inför tillståndsprövningen tar fram en kompensationsutredning som sätter ramarna och inriktningen för kompensationen, helt i linje med Naturvårdsverkets riktlinjer för ekologisk kompensation.²⁸

Bolaget menar sammantaget att en hållbar och välplanerad kompensation bäst uppnås genom att ramarna för kompensationens inriktning och omfattning avgörs i tillståndet. De exakta åtgärderna och geografiska avgränsningarna fastställs, i samarbete med tillsynsmyndigheten, efter att tillstånd meddelats.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 17) anser att kompensationsområdet ska hysa liknande naturvärden som det område som tas i anspråk och ha ett reellt exploateringshot mot sig. Myndigheten menar därför att kompensationsområdet behöver ligga inom potentiella framtida täktområden på File hajdar. Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 21f) anser att om det är möjligt bör kompensationsåtgärder utföras i närheten av det område där skadan eller störningen uppstår. Verket anser vidare att bolaget bör redogöra för varför inte kompensationsåtgärder har övervägts i områden väster och norr om File hajdar-täkten samt hur bolaget bedömer kompensationspotentialen i dessa områden.

Bolaget delar – som Naturvårdsverket uppmärksammar – myndigheternas uppfattning att kompensationsområden i närheten av det område där skadan eller störningen uppstår som utgångspunkt bör övervägas. Vidare delar bolaget uppfattningen att kompensationsområden bör ha ett reellt exploateringshot mot sig. Nämnade utgångspunkter måste dock betraktas i ljuset av åtgärdernas effekt ska kunna säkerställas på längre sikt och att det i och omkring File hajdar-täkten finns ett flertal viktiga samhällsliga anspråk på markanvändningen. Kompensationsområdena måste väljas efter vad som är en god avvägning mellan de konkurrerande anspråken, och

²⁸ Naturvårdsverket, *Ekologisk kompensation – En vägledning om kompensation vid förlust av naturvärden*, handbok 2016:1, 2016.

kompensationspotentialen i dessa områden värderas bland annat utifrån dess närhet till det föreslagna brytområdet och förekomsten av ett reellt exploateringshot.

Att som länsstyrelsen föreslår förlägga kompensationsområdet inom potentiella framtida täktområden på File hajdar menar bolaget utgör en allt för vidsträckt tolkning av ovan nämnda principer. Sådana kompensationsåtgärder skulle i hundra år omöjliggöra ett realiserande av riksintresset för mineral och intresse av betydelse för totalförsvaret (enligt remiss eventuellt riksintresse för totalförsvaret). Utifrån ett samhällligt perspektiv innebär situationen i Slite en avvägning mellan olika motstående intressen. Att såväl SGU som MSB – se avsnitt I ovan – på nytt framhållit värdet av cementproduktionen i Slite understryker vikten av att inte på onödigt sätt försvåra framtida avvägningar.

Om bolagets kompensationsåtgärder kan förläggas i områden med en relativ närhet till det ianspråktagna området utan att för den delen försämra möjligheten att i framtiden förena en utökad brytning med ett bevarande av naturvärdena i området, måste detta vara att föredra. Bolaget menar att en motsatt hållning kommer i konflikt med bestämmelserna om hushållning med markområden i 3 kap. miljöbalken.

Bolaget har inget att invända mot Naturvårdsverkets beskrivning av naturmiljöerna norr och väster om File hajdar-täkten. Naturvärdena i områdena är höga eller mycket höga, med högfunktionella naturmiljöer och livskraftiga populationer av i högsta grad naturvårdsintressanta arter. Detta medför att det är väsentligt mycket svårare och har längre ”leveranstid” att tillföra mervärde i dessa områden, jämfört med mindre välutvecklade naturmiljöer med lägre naturvärdesklassning. Den kompensationspotential som finns i området är således att säkra bibehållandet av naturvärdena genom områdesskydd. En sådan åtgärd skulle kraftigt försämra förutsättningarna för framtida mineralutvinning i närområdet, och är enligt bolaget därför inte en lämplig markanvändning.

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 23) och Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 17) anser att ett områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken, exempelvis ett naturreservat, är den åtgärd som på bäst sätt säkerställer ett långsiktigt skydd.

Bolaget vidhåller att det inte ska föreskrivas någon särskild reglering av den långsiktiga förvaltningen av kompensationsområdena av de skäl som anfördes i kompletteringen (aktbil. 37), avsnitt I.

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 21) anser att om domstolen accepterar bolagets villkorskonstruktion, bör kompensationen i vart fall bestämmas till 150 procent av det beräknade påverkansvärdet. Tillsynsmyndigheten bör också delegeras en rätt att besluta om de slutliga kompensationsåtgärderna.

Heidelberg Materials vidhåller, av de skäl som anförs i bolagets kompletteringskrift (aktbil. 37, avsnitt I), att en kompensation om 120 procent av det beräknade påverkansvärdet är väl tilltagen och tillräcklig. För det fall domstolen inte delar bolagets bedömning inkluderar de utredda kompensationsområdena (ansökansbilaga B12 och bilaga 19 till kompletteringen (aktbil. 56)) tillräckliga ytor för att möjliggöra en kompensation om 150 procent av det beräknade påverkansvärdet.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 22) anser att åtagandet om restaurering och bevarande av naturmiljöer på Smöjen, som ingår i bolagets nu gällande tillstånd, även bör ingå i ett eventuellt framtida tillstånd.

Heidelberg Materials har yrkat att domstolen ska förordna att det nu gällande tillståndet upphör att gälla när det ansökta tas i anspråk. Bolaget delar därför länsstyrelsens uppfattning att det är lämpligt att åliggandet om ekologisk kompensation tydligt överförs till det ansökta tillståndet. Bolaget åtar sig därför att inom ramen för det nu sökta tillståndet utföra den kompensation som åligger bolaget enligt det nu gällande tillståndet och har antecknat detta på förteckningen över villkor och åtaganden, se Bilaga 2.

Närboende (aktbil. 74, 94, 103, 106, 110, 135, 178, 196, 198, 206, 207) menar att verksamheten kommer innebära en stor negativ påverkan på miljön.

Heidelberg Materials har så långt möjligt försökt undvika eller minimera verksamhetens skada på naturvärden, bland annat genom att välja bort brytområden med mycket höga naturvärden och vidta långtgående skyddsåtgärder för särskilt värdefulla arter och miljöer. Ianspråktagandet av nya områden till täktverksamheten kommer emellertid oundvikligen medföra förlust av naturvärden. Heidelberg Materials har åtagit att kompensera för detta genom att vidta naturvårdande åtgärder inom andra områden på nordöstra Gotland.

K. Efterbehandling

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 8) anser att efterbehandlingsåtgärder bör genomföras så att vattnet från Västra brottet kan tillföras Spillingsån.

Skälet till att avbördningen från Västra brottet som utgångspunkt är planerad att ske till Östersjön, är att Spillingsån planeras bli en vattenförekomst med miljö kvalitetsnormer i förvaltningscykel 4. Den föreslagna vattenförekomsten börjar söder om Stenstugu och sträcker sig till Spillingsåns mynning i Boge Viken, se Figur 23 i ansökansbilaga Bilaga B6.

Om Spillingsån blir en vattenförekomst måste framtida avrinning från täktsjön i Västra brottet förhålla sig till miljö kvalitetsnormerna för vattenförekomsten. Täktsjön är inte en vattenförekomst men om man jämför beräknade halter i den framtida täktsjön med haltgränserna för inlandsytvatten kan konstateras att god status uppnås för samtliga ämnen utom ammoniakkväve och uran. Eftersom avrinning från den framtida täktsjön riskerar medföra att god status inte uppnås för dessa ämnen i Spillingsån har Heidelberg Materials föreslagit avledning till Östersjön.²⁹ Avbördning från Västra brottet ligger många decennier fram i tiden. Om det vid den tiden visar sig lämpligare att avbörda vatten till Spillingsån har bolaget inget emot det.

SMHI (aktbil. 163, s. 3) menar att koncentrationerna av kväveföreningar bedöms bli mycket höga i den framtida täktsjön och att det är oklart vilka flöden och framförallt närsaltskoncentrationer som kan tänkas nå havet när sjön är helt fylld, samt vilka de lokala effekterna blir på den marina miljön.

SMHI:s synpunkter besvaras i Bilaga 3, avsnitt 2.1. Som framgår av bilagan kommer utflödet från den framtida täktsjön i Västra brottet blandas med det inläckande vattnet i Östra brottet innan det når Östersjön. Halterna kommer därmed bli en blandning mellan dessa två flöden. Detta innebär sammantaget att de tillförda halterna till Östersjön till en början kan förväntas likna eller bli något högre än i utgångsläget för vissa ämnen. Flödet från verksamheten bedöms vara helt försumbart sett till den vattenomsättning som sker i det aktuella området i Östersjön.

²⁹ Se ansökansbilaga B6, avsnitt 7.1.1.2 (kvalitet i den framtida täktsjön), avsnitt 8.2.2.2 (påverkan på MKN i Spillingsån) och avsnitt 8.2.3.2 (MKN i Östra Gotlands norra kustvatten).

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 11) med hänvisning till länsstyrelsens yttrande (aktbil. 182, s. 22) förelagt bolaget att återkomma med ett utförligt resonemang som svarar mot de frågor om risker för spridning av markföroreningar som länsstyrelsen för fram. Länsstyrelsen anser att det inte går att bedöma om en ökad spridning av PFAS kommer att ske, eller vilken påverkan en eventuell spridning kan få på människors hälsa, miljö och kustvattenförekomsten Östra Gotlands norra kustvatten.

Heidelberg Materials har fortsatt provtagningen av PFAS, se Bilaga 3, avsnitt 5. Sammanfattningsvis bedöms det mest troligt att det inte finns någon enskild källa utan rör sig om en diffus förorening som under lång tid blandats i mark och vatten.

Västra och Östra brottet är lågpunkter i området och grundvattenströmningen sker därför mot täkterna, som länshålls till Östersjön. Även lakvatten från deponierna tillrinner täkterna. När Västra brottet vattenfyllts sker dess avbördning till Östersjön och grundvattenströmningen riktas i huvudsak mot Östra brottet, som länshålls till Östersjön. Risken för spridning av PFAS från Västra och Östra brottet till andra omkringliggande yt- och grundvatten bedöms vara liten. Sett till den stora utspädning som sker i Östra Gotlands norra kustvatten beräknas tillskottet inte ge en mätbar halthöjning i en representativ övervakningspunkt i vattenförekomsten.

Den ansökta verksamheten bedöms inte ha någon betydelse för eventuell utlakning från deponierna, varken vid den inledande länshållningen eller vid framtida vattenuppfyllnad.

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 23) anser att efterbehandlingen av Östra brottet bör regleras i målet.

Den yta som Östra brottet utgör används av cementfabriken och verksamheten där regleras i cementfabrikens tillstånd. Länshållningen har dock prövats inom ramen för täktillståndet, vilket har fördelen att all grundvattenpåverkan kan prövas samlat. Nuvarande ansökan omfattar länshållning av Östra brottet som är obegränsad i tid. Även cementfabrikens tillstånd är obegränsat i tid.

Brytningen i Östra brottet avslutades för över ett halvt sekel sedan och området är idag snarare ett industriområde än ett täktområde. Efterbehandlingen av Östra brottet prövades för första och enda gången inom ramen för det nu gällande tillståndet, som avser fyra års länshållning av brottet. Bolaget bedömde att det då var rimligt att

efterbehandlingsplanen omfattade Östra brottet med hänsyn till den korta tillståndstiden.

Under nuvarande omständigheter, att ansökan avser tidsobegränsad länshållning och att fabriken tillstånd är obegränsat i tid, menar bolaget att det inte är motiverat att nu planera efterbehandlingen av Östra brottet. (Trots att den prövningen inte är avslutad bör det också beaktas att fabriken gett in en ansökan som innefattar nya anläggningar i Östra brottet.) Även om ytan kräver länshållning kan den inte längre betraktas som en täkt som ska efterbehandlas.

Efterbehandlingen av Östra brottet bör istället utformas i samband med en eventuell avveckling av fabriksverksamheten, i enlighet med vad som anges i avsnitt L i ansökan.

Trafikverket (aktbil. 239) efterfrågar ett förtydligande av hur pluggningens konstruktion och livslängd ska följas upp efter att verksamheten har avvecklats och Västra brottet har vattenfylts. Det bör klargöras vem som kommer ansvara för att framtida underhållsåtgärder för pluggningens konstruktion.

Tunnelpluggarna utgör i miljöbalkens mening dammanläggningar och Heidelberg Materials kommer att vara skyldigt att underhålla dem, 11 kap. 17 § miljöbalken. 11 kap. 17–22 §§ miljöbalken innehåller regler om hur ansvaret för att identifiera och genomföra framtida underhållsåtgärder kan förflyttas. Utgångspunkten är att ansvaret ligger kvar på bolaget.

Om även Östra brottet i framtiden vattenfylls kan tunnelpluggarna tas bort. Tunnelarna kommer då att fungera som en vattenkanal mellan täktsjöarna och hjälpa till att påskynda vattenfyllnaden av Östra brottet. Någon vattenfyllnad av Östra brottet föreslås dock inte som en del av detta mål.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 8) anser att bolagets efterbehandlingsplan bör omfatta Närsäckens framtida avrinning, samt eventuell avveckling och efterbehandling av det utjämningsmagasin som tillkommit i Närsäckan genom dom VA 8/77.

Den pumpning av vatten som sker från Närsdammen till Spillingsmagasinet regleras av ett separat tillstånd som inte omfattas av nuvarande tillståndsansökan. Bolaget anser därför att efterbehandlingsåtgärder kopplade till Närsäckan och Närsdammen inte ska ingå denna tillståndsansökan.

Region Gotland (aktbil. 221, s. 5) vill att föreslagna stabiliserande åtgärder för vissa deponislänther utförs och att bolaget, i varje fall genom ett åtagande i åtagandelistan, tydliggör att bolaget kommer genomföra åtgärderna.

Heidelberg Materials har kompletterat åtagandelistan med detta, se Bilaga 2.

L. Dricksvatten

Region Gotland (aktbil. 221, s. 4) anser att tillståndet behöver förenas med ett villkor som reglerar transport av vatten i tankbil till Slite om vattennivån i den kommunala grundvattentäkten Dyhagen trots allt sjunker till sådan nivå att den allmänna vattenförsörjningen hotas.

Heidelberg Materials godtar Region Gotlands villkorsförslag, se avsnitt C.2.12 ovan. Regionen har i sitt yttrande angett att villkoret ska gälla till dess att bolaget tillhandahåller regionen med vatten för dricksvattenproduktion. Denna begränsning framgick dock inte av villkorsförslaget, varför bolaget har gjort detta tillägg.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 7) efterfrågar en precisering av vilka volymer vatten som bolaget ska försörja Region Gotland med.

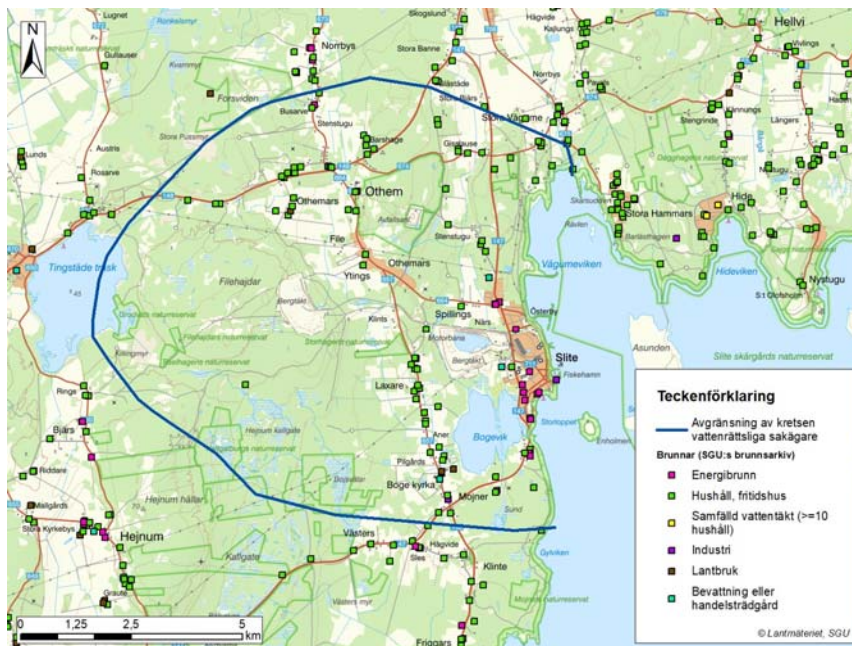
Volymen till Region Gotland kan maximalt uppgå till 300 000 m³ råvatten per år, vilket är den volym som bolaget har reserverat för detta ändamål i ansökan, se ansökansbilaga B6, avsnitt 6.5.1. Volymen kommer dock inledningsvis att vara betydligt mindre eftersom Region Gotland inte har behov av mer. Huruvida man under tillståndstiden alls kommer upp i de maximala volymerna beror på hur mycket Region Gotland avropar enligt det avtal som ska träffas mellan bolaget och regionen. Såvitt bolaget uppfattat kommer så stora volymer kräva utbyggnad av det kommunala ledningsnätet.

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 18) med referens till yttranden från fastighetsägare och verksamhetsutövare förelagt bolaget att inkomma med en utförlig redogörelse för varför någon påverkan på vattentillgång eller vattenkvalitet inte förutses uppkomma i närliggande brunnar, samt vilka åtgärder bolaget avser att vidta för att minimera risken för sådan påverkan.

Täkterna påverkar vattenförhållandena på så sätt att grundvattnets strömningsriktning blir mot täkten. Det kan innebära att vattennivån i brunnar sjunker. Heidelberg

Materials har med hjälp av en för ändamålet framtagen hydrogeologisk grundvattenmodell låtit simulera den ansökta verksamhetens *påverkansområde*, dvs. det område inom vilket grundvattnet kan förväntas sänkas av i sådan omfattning att det kan leda till en avsänkning om mer än 30 centimeter när nivåerna är som lägst (sommartid).³⁰ En så liten skillnad väntas inte i praktiken ge någon märkbar skillnad på brunnarnas funktion. Påverkansområdet är därför väl tilltaget.

Som framgår av kartan nedan finns det ett stort antal brunnar i täkternas omgivning, som fungerar bra trots den pågående verksamheten. Den nu ansökta verksamheten innebär att länshållningen av Västra brottet upphör senast vid utgången 2034. Då stiger grundvattennivåerna runt brottet betydligt och ger så småningom högre nivåer i brunnarna i det området.

Karta från ansökan, avsnitt N.2.3.

Vad gäller vattenkvalitet bedömer bolaget att ingen påverkan sker. Modelleringar visar att kloridhalterna (salthalterna) vid Västra brottet inte kommer att förändras av den fortsatta länshållningen fram till år 2034 (men dock vara fortsatt naturligt höga). Vid File hajdar sker ingen märkbar påverkan. Historiskt har, såvitt bolaget kunna utvärdera, en (1) brunn ersatts under de senaste 20–30 åren på grund av påverkan på

³⁰ Motiven bakom avgränsningen framgår av avsnitt N.2.3 i ansökan och avsnitt 11.1.4 i MKB (ansökan-bilaga B).

vattenkvalitet. Det var en brunn med ett äldre foderrör som bedömdes ha skadats av vibrationer (år 2002). Även erfarenheten stödjer således att inga skador uppstår.

Efter avslutad täktverksamhet vattenfylls täkterna och grundvattennivåerna höjs i närområdet. En höjning av vattennivåer i enskilda brunnar medför generellt sett ingen risk för brunnarnas funktion, i synnerhet som höjningen är en långsam process som förväntas pågå under flera årtionden. Pumpinstallationer ska, om fackmannamässigt installerade, inte kunna påverkas av en höjd vattennivå. Den eventuella påverkan som kan uppkomma på enskilda brunnar bedöms vara i positiv riktning för brunnsägaren.

Region Gotland (aktbil. 221, s. 6) anser att bolagets åtagande nr 5 om ersättning till enskilda i fall av försämrad vattenkvalitet eller kvantitet bör villkorsregleras samt att det bör förtydligas att det är bolaget som i förekommande fall ska ordna permanent vattenförsörjning och att sådan skyldighet gäller enskilda bergbore brunnar både inom och utanför det redovisade påverkansområdet.

Bolaget menar att åtagandet inte bör föreskrivas som villkor. Skälet är att det inte rör sig om en tillsynsfråga utan en fråga om skadereglering mot enskilda. För det fall domstolen bedömer att frågan bör regleras genom villkor förslår bolaget att åtagandetexten används som villkorstext.

Såvitt avser Region Gotlands invändning att ersättningserbjudandet också bör omfatta brunnar utanför det redovisade påverkansområdet, skulle en sådan händelse utgöra en så kallad oförutsedd skada. Ersättning för sådana skador bestäms inte i den här tillståndsprovningen och bör därför inte villkorsregleras. Provningen av krav på ersättning för oförutsedd skada sker i särskild ordning.³¹

M. Verkställighetsförordnande

Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 26) anser att verkställighetsförordnande inte ska meddelas.

Heidelberg Materials vidhåller sitt yrkande om verkställighetsförordnande. Bolaget framställer nu också ett andrahandsyrkande, som innebär att tillståndet får tas i anspråk i en omfattning som motsvarar två års brytning, se avsnitt C.1 ovan. De första

³¹ 24 kap. 18 § miljöbalken.

två åren ska ett eller flera nya vattenmagasin i File hajdar-täkten brytas ut. Brytmängden kan då bli högre än normalt, vilket speglas i yrkande 1(a) (se avsnitt B.5.1 i ansökan). Den årliga brytmängden kan dessa år uppgå till 4,2 istället för 3,8 miljoner ton sten. Andrahandsyrkandet avseende verkställighetsförordnande omfattar således brytning av 8,4 miljoner ton sten.³²

Av samma skäl som anförts till förstahandsyrkandet (avsnitt P i ansökan), anser bolaget att det under alla omständigheter finns skäl att bifalla ett begränsat verkställighetsförordnande.

N. Övriga synpunkter

N.1 Verksamhetsområdets gränser (alternativ lokalisering/utformning)

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 19) menar att det är mycket olämpligt att använda mark med högsta naturvärdesklass som upplagsplats, och att upplaget ska förläggas på en alternativ plats med lägre naturvärden.

Syftet med upplagsytan är att möjliggöra avvecklingen av verksamheten i Västra brottet, anläggandet av transportbandet och den nya transportbandstunneln, samt möjliggöra viss flexibilitet och redundans för den framtida verksamheten vid till exempel större driftstörningar. När Västra brottet vattenfylls försvinner stora ytor som idag används när oväntade behov uppstår.

För att uppfylla sitt syfte måste den nya ytan vara lättåtkomlig och lokaliserad i området kring Västra brottet och cementfabriken. Vid Västra brottet råder relativ platsbrist och ingen annan yta än den föreslagna ger lika stor tillgänglig yta och flexibilitet. Andra tillgängliga ytor i området kring Västra brottet har mindre sammanlagd yta än den planerade upplagsytan och planeras nyttjas för lagring under konstruktionen av den koldioxidinfångning m.m. som planeras för cementfabriken.

Upplagsytan ligger inom ett naturvärdesobjekt av högsta naturvärde, som dock inte visat sig hysa några arter som omfattas av artskyddsförordningen. Ytan är också förhållandevis isolerad från andra områden med samma slags biotoper och ingår inte

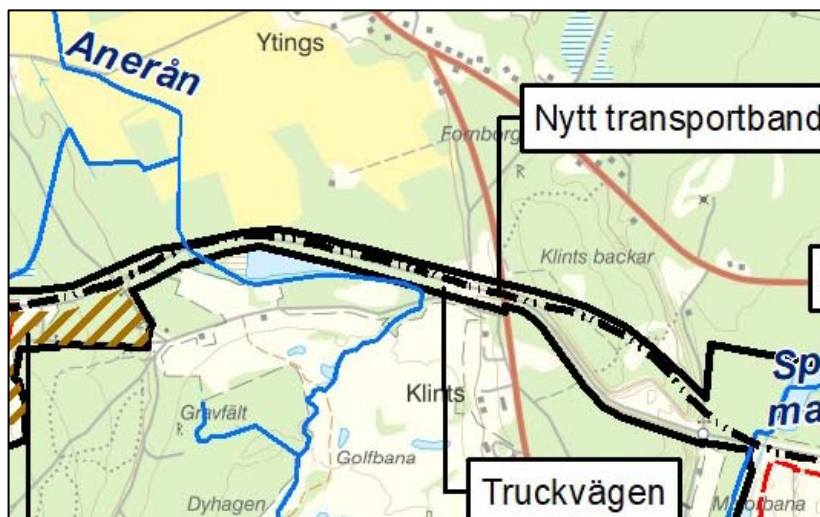
³² För exempel på ansökan om tillstånd till täktverksamhet där partiell verkställighet beviljats, se MMD Nacka, dom 2024-11-20 i mål M 2175-14 (även MÖD 2016:1) och dom 2021-12-01 i mål M 8144-20.

i riksintresseområdet för naturvård.³³ Vidare angränsar den till befintliga verksamhetsytor (Spillingsmagasinet och Västra brottet) och utgör inte en viktig spridningskorridor för naturvårdsintressanta arter.

Av ovan redovisade skäl menar Heidelberg Materials att det saknas alternativ till den föreslagna upplagsytan och att lokaliseringen är lämplig trots negativ påverkan på lokala naturvärden.

Länsstyrelsen anser (aktbil. 182, s. 19 f.) att transportbandet borde anläggas på den befintliga truckvägen, alternativt söder om truckvägen, för att undvika Klints backar.

Transportbandet kan inte förläggas på ett sådant sätt att det följer vid sidan av truckvägen längs hela sträckningen. Detta beror på att transportbandet inte kan konstrueras med snäva svängar utan måste ha en vid horisontell svängradie. Transportbandet kan inte heller läggas på truckvägen, dels för att truckvägen har för snäva sängar, dels för att vägen fortsatt måste kunna användas som transportväg. Det gäller både under normal drift då den används för transporter till File hajdar-täkten och vid driftstörningar på transportbandet då den kan användas för kalkstenstransport. Av nedan urklipp från ansökansbilaga A1 framgår hur transportbandet avviker norrut över Klints backar.

³³ Se ansökansbilaga B9 (aktbil. 46), s. 284, för vilka arter som påträffats i området.

Att dra transportbandet helt eller delvis söder om truckvägen bedöms inte vara ett möjligt alternativ av flera skäl:

- Transportbandet måste då förläggas på eller invid en bostadsfastighet (Othem Klints 1:49) med bland annat oacceptabla ljudnivåer som följd samt på golfbanan.
- För att komma över på södra sidan från sin inledande sträcka norr om truckvägen måste transportbandet korsa truckvägen i flack vinkel och, på grund av avståndet, måste fundament anläggas mitt på truckvägen. Det är inte acceptabelt med hänsyn till att vägen är viktig infrastruktur och det medför också olycksrisker.
- Transportbandet skulle behöva korsa över väg 657 i form av en brokonstruktion med begränsningar i möjliga transporthöjder som följd. På den norra sidan kan transportbandet dras under väg 657 som där går på en bro.
- Transportbandet skulle behöva dras igenom ett område med naturvärdesklass 1 norr om truckvägen i närheten av File hajdar-täkten (naturvärdesbitop 97 i ansökansbilaga B9).
- Heidelberg Materials äger marken norr om truckvägen men har inte rådighet över all nödvändig mark söder om truckvägen.

Av ovan redovisade skäl bedömer bolaget att det saknas alternativ till den föreslagna sträckningen av transportbandet och att lokaliseringen är lämplig trots negativ påverkan på lokala naturvärden. Det ska påpekas att efterbehandlingsplanen inkluderar området norr om truckvägen och väster om Västra brottet, där transportbandet kommer uppföras. Målbilden för efterbehandlingen är att återskapa alvarmark med dungar av tall och buskar, se ansökansbilaga C.

N.2 Othemarskärret

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 10) med hänvisning till länsstyrelsens yttrande (aktbil. 182, s. 21) förelagt bolaget att återkomma med ett utförligt resonemang som svarar mot länsstyrelsens frågor Othemarskärret, vilka avser tröskelvärden för areal våtmark samt tröskelvärden för hydrologiska parametrar. Naturvårdsverket (aktbil. 220, s. 7) välkomnar villkorsförslag 33 och anser att det bör föreskrivas.

Bolaget har reviderat övervakningsprogrammet för Othemarskärret, se Bilaga 15. I det reviderade programmet har tröskelvärde för arealförändring höjts och hydrologiska tröskelnivåer har lagts till, i enlighet med länsstyrelsens önskemål. De hydrologiska tröskelnivåerna kommer troligen att justeras när längre dataserier samlats in. Detta kan ske inom ramen för tillsynen. Se vidare Bilaga 15.

Därtill har tröskelvärdena för förekomstfrekvens och täckningsgrad av arter justerats så att de blir mer precisa. Tidigare förslag angav att tröskelnivån skulle vara 15 %. Under sommaren har bolaget låtit utföra flera olika statistiska analyser av insamlad data i Othemarskärret och andra rikkärr (se bilaga 1 till Bilaga 8). Därför kan bolaget nu föreslå tröskelvärden som bygger på statistisk signifikans, istället för en fast tröskel på 15 %.

N.3 Buller och vibrationer

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 23) anser att villkor 5 bör ange samma ljudnivåer som nu gällande tillstånd för perioden kl. 06 – 07.

Heidelberg Materials vidhåller att de nivåer och tidsperioder som anges i Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller ska gälla för verksamheten.³⁴

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 23) anser att bolagets förslag till villkor 6, som innebär att bolaget får frångå de ljudnivåer som ska gälla enligt villkor 5 och i stället tillämpa de ljudnivåer som anges i Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser vid anläggningsarbeten, ska kompletteras med att bolaget ska informera tillsynsmyndigheten och allmänheten om när dessa anläggningsarbeten ska ske, hur länge de beräknas pågå och vilka ytterligare skyddsåtgärder som kommer att vidtas.

Bolaget vill inledningsvis förtydliga att villkorsförslag 6 gäller parallellt med villkor 5. Det är alltså inte så att villkor 6 ersätter villkor 5 vid bygg- och anläggningsarbeten. Villkor 5 gäller för buller från verksamheten och villkor 6 gäller för buller från anläggningsarbeten. När anläggningsarbeten pågår parallellt med täktverksamheten är alltså båda villkoren tillämpliga. Nämda ordning följer hur tillstånd normalt ser ut

³⁴ Ansökan, avsnitt M.2.

och är nödvändig för att verksamheten ska kunna fortlöpa under den tid anläggningsfasens bullerkällor tillkommer.

Vad gäller informationsgivning har bolaget justerat villkorsförslag 6, se avsnitt C.2.2 ovan. Justeringen innebär att tillsynsmyndigheten och allmänheten ska informeras innan anläggningsarbeten av större omfattning inleds. Bolaget har givetvis för avsikt att kommunicera mer utförlig information till både tillsynsmyndigheten och till närboende i lämplig krets och i lämpligt format. Det är emellertid alltför detaljerat att i villkor reglera sådana detaljer som länsstyrelsen föreslår.³⁵

Närboende (aktbil. 112, 141, 152, 164 och 173) menar att den ansökta verksamheten, tillsammans med buller från fabriken, innebär stora bullerstörningar.

Heidelberg Materials har förståelse för att buller från verksamheten kan vara störande men vill framhålla att bullret från täktverksamheten efterlever nivåerna i Naturvårdsverkets riktlinjer, vilka är en vanlig utgångspunkt i bedömningen av om ljudnivån är acceptabel vid bostäder. När verksamheten i Västra brottet avvecklas kommer buller från täktverksamheten att minska vid bostäder.

Bolaget har även beräknat de kumulativa ljudnivåerna från täkterna och fabriken. Beräkningen visar att den kumulativa ljudnivån blir som mest 1,1 dB(A) högre vid bostad, än den nivå som respektive verksamhet enskilt ger upphov till, se avsnitt 7.3 i ansökansbilaga B15.

Närboende (aktbil. 106, 112, 130, 134, 140, 142, 144, 152, 164, 178, 179) menar att vibrationer från sprängningar ger upphov till störningar och riskerar att skada närboendes fastigheter. Ägaren till fastigheten Othem Klints 1:36 (aktbil. 174) påstår att Heidelberg Materials vidgått att sprängningar orsakat skador på hennes fastighet.

Heidelberg Materials utredning visar att sprängningarna kan utföras utan att det finns risk för någon skada på byggnader eller andra anläggningar. Människor kan känna av vibrationer och luftstöt vågor långt innan de kan ge upphov till skada på konstruktioner. De villkor om vibrationer och luftstöt vågor som bolaget föreslår är sedvanliga och samma som gäller idag. Den löpande övervakningen i verksamheten visar att

³⁵ MÖD 2007:20.

villkoren efterlevs. En bit in i tillståndstiden avslutas brytningen i Västra brottet och sprängningar sker därefter bara i File hajdar-täkten, som ligger långt från bostäder.

Bolaget tillbakavisar bestämt påståendet att sprängningar i verksamheten orsakat skador på fastigheten Othem Klints 1:36, och att bolaget vidgått detta i mål M 3862-23. I målet yrkade fastighetsägaren skadestånd för påstådda skador och bolaget presenterade omfattande bevisning mot att det fanns ett samband mellan dessa skador och bolagets verksamhet. Målet slutade i en förlikning som inte innebär några medgivanden om ansvar.³⁶

N.4 Utsläpp till luft och damning

SMHI (aktbil. 163, s. 2) ser gärna att det finns en plan för hur och när verksamheten ska övergå till fordon- och transportslag som ger mindre påverkan på luftmiljön och klimatet. Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 23) anser att tillståndet bör förenas med ett villkor som reglerar övergången till fossilfria drivmedel för krossar, sorteringsverk och interna transporter.

Heidelberg Materials motsätter sig att ett villkor föreskrivs om detta.

Krossanläggningen är redan idag eldriven och sorteringsverk används inte mer än tillfälligtvis i verksamheten. Inom ramen för den ansökta verksamheten kommer fordonstransporterna mellan File hajdar-täkten och fabriken att ersättas av ett (eldrivet) transportband. Med avseende på arbetsfordonen som rör sig i täkten, framförallt bergtruckar och hjullastare, pågår en relativt snabb teknikutveckling och bolaget samverkar med flera fordons- och teknikleverantörer kring logistiklösningar för tåktverksamhet. Än så länge finns det inga bra alternativ på marknaden, och täkten behöver därtill en utbyggd elinfrastruktur.

Med hänsyn till att det är så få moment/maskintyper i verksamheten som ännu inte är fossilfria anser bolaget inte att det är motiverat att i detta fall föreskriva ett villkor rörande övergången till fossilfria alternativ. Tidplanen för övergången är helt beroende av teknikutveckling som bolaget inte styr över, vilket innebär att ett villkor aldrig kan bli mer konkret än att föreskriva att bolaget ska ha en plan för övergången eller liknande. Den administrativa börda som ett villkor innebär står inte i proportion

³⁶ Se Mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätt protokoll från den 7 februari 2024 i mål M 3862-23.

till den obefintliga miljönyttan av ett sådant villkor i en verksamhet med få fossildrivna inslag. Frågan hanteras bäst även fortsättningsvis inom ramen för bolagets eget miljö- och utvecklingsarbete.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 23) anser att tillståndet bör förenas med ett villkor om dammbekämpning som ska gälla om transportbandet tillfälligt inte kan användas eller andra förändringar sker i verksamheten som ger upphov till ökad damning. Närboende (aktbil. 108, 164, 178) menar att verksamheten ger upphov till störningar genom damning.

Med anledning av länsstyrelsens synpunkt föreslår Heidelberg Materials nu ett villkor om damning, se villkor 36, avsnitt C.2.13 ovan. Bolaget har tidigare redovisat³⁷ att det inte ser behov av ett sådant villkor men i och för sig inte heller har något emot det. Bolagets villkorsförslag inkluderar tidigare åtagande nr 9 som avser damning, och vilket alltså nu utgår från åtagandeförteckningen. Villkoret är utformat så att kravet på vattenbegjutning kommer att gälla innan transportbandet är taget i drift samt om det vid driftstörning är ur bruk.

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 17) med hänvisning till SMHI:s yttrande (aktbil. 163, s. 2) förelagt bolaget att komplettera genomförda mätningar av luftföroreningar med i första hand uppmätta halter under vinter- och vårmånader eller i andra hand en spridningsmodellering av luftföroreningshalter för ett helt kalenderår.

Den i ansökansbilaga B (MKB), avsnitt 11.10, redovisade mätningen av partiklar gjordes under perioden 21 april–31 oktober. Detta bedöms vara en relevant tidsperiod för mätningar som i första hand syftar till att undersöka eventuell påverkan från täktverksamheten. Damning från täktverksamheten uppstår snarare under sommarhalvåret – dvs. under perioder med lite nederbörd – än under vinterhalvåret. Produktionsintensiteten under mätperioden låg på en normal nivå.

Mätningar där vinter- och vårmånader ingår är inte möjliga att genomföra inom tidsramen för denna inlägga. Heidelberg Materials har istället låtit genomföra spridningsberäkningar av kväveoxider och partiklar för ett helt år.

³⁷ Se bolagets kompletteringsyttrande (aktbil. 37), avsnitt B.2.4.

Spridningsberäkningarna redovisas i Bilaga 16. Miljökvalitetsnormerna bedöms underskrivas med marginal i verksamhetens omgivning.

N.5 Risker

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 24) noterar att bolaget i sin ansökan om nytt fabriksstillstånd uppger att bolaget avser ta bort de skyddsbarriärer (en lagringskassun och skog) som finns på platsen. Länsstyrelsen anser att bolaget bör åta sig att bevara skogen så länge som sprängmedelshantering sker vid platsen, alternativt vidta ytterligare skyddsåtgärder vid platsen.

Bolaget har låtit utreda betydelsen av att skog avverkas inom den tillfälliga lagringsytan vid Spillingsmagasinet, se Bilaga 17. Som framgår av utredningen är avståndet mellan lagringsplatsen för sprängmedel och den närliggande gården acceptabelt ur risksynpunkt även om skogen försvinner.

N.6 Klimatanpassning

SMHI (aktbil. 163, s. 3 f.) vill se en beskrivning av hur bolaget ska klimatanpassa verksamheten och hur verksamheten påverkas av klimatförändringarna.

Som redovisas i MKB är verksamheten inte känslig för eventuella skyfall och/eller högt vattenstånd i närliggande vattendrag. Verksamheten är inte heller direkt känslig för en framtida havsnivåhöjning. De stora öppna brytområdena innebär att det finns en stor buffertkapacitet för att vid behov omhänderta nederbörd och eventuellt ökat inläckage av vatten.³⁸

När täktverksamheten avslutats och täkterna vattenfylls, kan eventuell ökad nederbörd och högre vattenstånd i havet eller i närliggande vattendrag skynda på vattenfyllnaden. Detta är en, för en gångs skull, potentiellt positiv effekt av klimatförändringarna.³⁹

Mot bakgrund av ovan menar bolaget att det inte finns något behov av att ytterligare klimatanpassa verksamheten.

³⁸ Ansökansbilaga B, avsnitt 12.2.

³⁹ Ibid.

Domstolen har (aktbil. 238, punkt 15) med hänvisning till SMHI:s yttrande (aktbil. 163, s. 4) förelagt bolaget att komplettera beräkningarna av framtida ytvattenflöden med scenario RCP8.5.

Nederbörd, evapotranspiration och nettonederbörd för de två RCP-scenarierna 4.5 och 8.5 för referensperioden 1991–2020, samt tidsperioderna 2021–2050 och 2071–2100 redovisas i ansökansbilaga B3.8 (tabell 3, 4 och 5). Beräkningen för tidsperioden 2071–2100 görs baserat på RCP4.5.

SMHI påpekar att skillnaden mellan RCP4.5 OCH 8.5 är som störst 2071–2100 och att det ur klimatsynpunkt hade varit att föredra att se beräkningar av framtida ytvattenflöden utifrån båda scenarierna. Under tidsperioden 2071–2100 kommer ingen brytning eller vattenverksamhet att bedrivas som påverkar ytvattenflödena i området, utan tidsperioden avser enbart naturlig uppfyllnad av de två täkterna. Uppfyllnadstiden påverkas av den totala nettonederbörden under ett år, vilket medför att skillnader i nettonederbörden på månadsbasis är av mindre betydelse. Vid en högre nettonederbörd kommer uppfyllnaden att gå fortare medan en lägre nettonederbörd ger en längre uppfyllnadstid. De olika scenarierna har ingen annan påverkan på bolagets riskbedömningar och planerade anpassningsåtgärder.

I Tabell 1 nedan finns en summering av Tabell 3, 4 och 5 i ansökansbilaga B3.8. Summeringen gäller för årsbasis. Under perioden 2071–2100 beräknas såväl nederbörden som evapotranspirationen att bli högre i RCP8.5 än i RCP4.5. På årsbasis tar den ökade nederbörden och evapotranspirationen ut varandra och nettonederbörden beräknas bli ungefär densamma vid scenario RCP4.5 för samma tidsperiod. Skillnaderna i beräknad nettonederbörd mellan klimatscenarierna RCP4.5 och RCP8.5 är 2–3 %, där RCP4.5 är scenariot med högre nettonederbörd. Om man utgår ifrån RCP8.5 istället för scenario RCP4.5 under uppfyllnadsperioden 2071–2100 kommer det därmed ta något längre tid att vattenfylla File hajdar-täkten (Västra brottet beräknas vara vattenfyllt vid denna tidpunkt).

Tabell 1. Areaviktade medel för olika perioder och S-HYPE modeller baserade på observerade data och klimatmodellens resultat (ansökansbilaga B3.8).

Modell (indata)	S-HYPE 16_h	S-HYPE 16_d (klimatmodellens resultat)					
		1991-2020		2021-2050		2071-2100	
Årlig summa [mm/år]	Observationer	RCP4.5	RCP8.5	RCP4.5	RCP8.5	RCP4.5	RCP8.5
Nederbörd	565	595	596	633	629	647	687
Evapotranspiration	343	309	313	340	343	363	410
Nettonederbörd	222	286	283	293	286	284	277

N.7 Kulturmiljö

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 24) saknar en redogörelse för hur fornlämningen L 2022:7768, i den nordvästra delen av verksamhetsområdet, ska kunna skyddas om den ingår i verksamhetsområdet. Länsstyrelsen framhåller att även fornlämning L 2022:7763 tangeras av verksamhetsområdet.

Fornlämningarna L 2022:7768 och L 2022:7763 är belägna i norra delen av det ansökta brytområdet. När brytfronten når dit kommer fornlämningarna att försvinna, vilket framgår av MKB, ansökansbilaga B, avsnitt 11.8.4. Detta kommer att föregås av en prövning enligt kulturmiljölagen.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 24) undrar om arbete planeras i närheten av de fornlämningar som finns utmed de strandvallar där återställningsåtgärder och dämme planeras och vilka skyddsåtgärder som i så fall ska vidtas.

Som framgår av Bilaga 18 kommer arbete att utföras i närheten av två fornlämningar. I båda fallen rör det sig om de gamla kvarnmiljöer som är anledningen till att restaureringen behövs. Av bilagan framgår att arbetena kan utföras så att fornlämningarna inte riskerar att skadas. Vid restaureringen av Ancylusvallen kommer Heidelberg Materials tvärtom att vidta ett antal åtgärder för att öka platsens kulturmiljövärden och värde som besöksmål.

I Ancylusvallen kan det också vara möjligt att genomföra restaureringen på så sätt att utskovet sätts i själva fornlämningen – dvs. i den gamla kvarndammen – för att återskapa fornlämningen. Planerad utformning är dock att sätta det nya utskovet en bit

ifrån kvarndammen och en eventuell annan placering får i så fall föregås av diskussion med länsstyrelsens kulturmiljöenhet samt prövning enligt kulturmiljölagen av ingreppet i fornlämningen.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 24) undrar hur bolaget gjort bedömningen att den aktuella verksamheten har försumbar påverkan på Bulverket i Tingstäde träsk.

I ansökansbilaga B (MKB), avsnitt 11.14, redovisas att den ansökta verksamhetens påverkan på vattenbalansen i Tingstäde träsk är helt försumbar. Det kommer inte att uppstå någon mätbar påverkan på vattennivån i Tingstäde träsk och därmed inga konsekvenser för Bulverket som en följd av lägre vattennivå. Eftersom påverkan på vattenbalansen i Tingstäde träsk blir försumbar, påverkas inte heller sjöns kemiska sammansättning.

Av dessa skäl gör bolaget bedömningen att det inte uppstår inte någon påverkan på Bulverket.

Länsstyrelsen (aktbil. 182, s. 25) anser att det finns en risk att bolaget inte inkommer med underlag för arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11 § kulturmiljölagen om täktillstånd erhålls och att det därför är angeläget att detta villkoras.

Heidelberg Materials anser att detta är en anmärkningsvärd anklagelse från en myndighet. Bolaget har ingen som helst avsikt att inte fullgöra de skyldigheter som eventuellt åvilar bolaget enligt kulturmiljölagen. Länsstyrelsen har aldrig efterfrågat något underlag för en bedömning enligt 2 kap. 11 § kulturmiljölagen från Heidelberg Materials. Efter att bolaget fått del av länsstyrelsens yttrande i förevarande mål, har bolaget tagit kontakt med kulturmiljöenheten och efterhört vilket underlag som önskas. Detta är en helt separat process från miljöprövningen.

Det saknas anledning att upprepa författningsreglering i villkor. Villkoren ska ta sikte på sådant som inte direkt följer av de författningsbestämmelser som ändå måste iaktas.⁴⁰ Bolaget motsätter sig därför ett villkor av det slag som länsstyrelsen föreslår.

⁴⁰ NJA 2010 s. 516 och MÖD 2014:52.

N.8 Osäkerhetsanalys grundvattenmodell

Länsstyrelsen (aktbil. 181, s. 5–6 och 11) efterfrågar en osäkerhetsanalys för grundvattenmodellen.

I ansökansbilaga B3.3 beskrivs den sensitivitetsanalys som gjorts av modellens kalibrering. Analysen visar att kalibreringen får en god bestämmande kraft när alla de olika kalibreringsmålen utvärderas tillsammans och samtidigt. Grundvattenmodellen är den bästa och mest sannolika beskrivning som kan produceras. Bolaget vidhåller att en kompletterande osäkerhetsanalys är obehövlig.

Malmö den 10 november 2024

Heidelberg Materials Cement Sverige AB, genom

Anna Bryngelsson

Alexander Hardenberger

Fanny Aronsson